

TEACHERS' MANUAL
FOR
BENNETT'S
NEW LATIN COMPOSITION

ALLYN AND BACON
Boston New York Chicago

TEACHERS' MANUAL FOR BENNETT'S NEW LATIN COMPOSITION.

PART ONE.

Exercise I, Page 5.

1. Tu, Tite, dux horum equitum fuisti (eras).
2. Ubii, gens Germana, amicitiam cum Romanis fecerant et multos obsides jam dederant.
3. Pueri et mulieres in muro videbantur.
4. Omnes pedites educemus et pro castris instruemus.
5. Barbari commoti sunt et nuntios in omnes partes miserunt.
6. Quintus, Marci frater, Caesaris legatus fuit (erat).
7. Narbo et Tolosa, urbes florentissimae, in provincia Romana fuerunt (erant).
8. In hac magna silva fuerunt (erant) multa nova animalia.
9. Germani Sex. Baculum, centurionem et P. Baculi fratrem, occiderunt.
10. Pontem celeriter fecit et copias traduxit.
11. Divitiacus Haeduus, Dumnorigis frater et Lisci amicus, ad Caesarem venit.
12. Vesontio, Labieni hiberna, oppidum Seguanorum fuit (erat).

Exercise II, Page 7.

1. Messalla et Piso consules fuerant.
2. Neque porta neque murus diruetur.
3. Sabinum, virum maximae prudentiae constantiaeque, laudamus.
4. In hac regione multa oppida et vicos vidimus.
5. Aut

pater aut filius missus est. 6. Multae naves longae aedificatae, et multi remiges gubernatoresque parati erant. 7. Auctoritas harum gentium maritimarum maxima fuit. 8. Magna multitudo hominum oppidum circumierat et lapides pilaque coniciebat. 9. Senatus populusque Romanus supplicationem decrevit. 10. Castra in parvo colle posita erant. 11. Uxor filiaque hujus principis captae erant. 12. Haec duo magna bella una aestate perfecta erant.

Exercise III, Page 10.

1. Tu in tuam provinciam et ego in meam proficissemur. 2. Nervii reliquos Belgas, qui se populo Romano dederant, incusaverunt. 3. Galli magnitudine operum commoti sunt quae antea neque viderant neque audierant. 4. In nostris castris quae hic posuimus manebimus. 5. Omnes vicos et adificia quae viderant incenderunt. 6. Hostes celeritate adventus nostri turbati sunt. 7. Gloriam et libertatem quae a majoribus nostris accepimus, retinebimus. 8. Mater et filia quas cepisti in castris nostris servatae sunt. 9. Sabinus copias suas in proximum collem subducet. 10. Hae sunt gentes quas pacavimus. 11. Suebi, qui ad ripas Rheni venerant, in suos fines redierunt. 12. Ariovistus, rex Germanorum, domicilia in Gallia habebat, quae a Sequanis concessa erant.

Exercise IV, Page 13.

1. Haec res copias fortiores fecit. 2. Morini munitiones Romanorum circumierunt. 3. Levitatem Gallorum, qui mobiles saepe sunt, metuimus. 4. Fru-

mentum comparavimus, equites delegimus, flumen Sequanam transiimus. 5. Rhenus prope Oceanum multas et magnas insulas facit. 6. Hostes pedites qui exercitum nostrum antecesserant oppugnaverunt. 7. Castra ampliora et aggerem altiore fecerant. 8. Opera nostra minimum valebit. 9. Me amicum commilitonemque appellavit. 10. Arvernii reliquos Gallos virtute constantiaque praecesserunt. 11. Amici commilitonesque appellati sumus. 12. Haec oratio Lisci nihil valebat.

Exercise V, Page 16.

1. Hi agri fere octingentos passus patebant. 2. Galli magnam partem mobiles sunt. 3. Multos dies ad Tolosam moratus eras. 4. Munitiones quadraginta pedes altae fuerunt (erant). 5. Sabinus auxilia domum mitti jussit. 6. Auxilium a Britannis petimus. 7. Ariovistus quattuor menses in his silvis et paludibus manserat. 8. Pecuniam nos flagitaveras. 9. Has copias flumen Rhodanum transportavimus et Genavam contendimus. 10. Hae legiones reliquam partem hiemis ad Aquileiam manserunt. 11. Equites flumen traducti sunt. 12. Biduum ad Tolosam morati sumus et Narbonem tum venimus. 13. Caesar Sabinum de profectione sua certiore fecit. 14. Sabinus de Caesaris profectione certior factus est.

Exercise VI, Page 19.

1. Populus Romanus eas gentes quibus pepercerat in provinciam non redegit. 2. Hi juvenes amico qui eis faverat paruerunt. 3. Arma et obsides legato qui

his copiis praeerat jam traditi erant. 4. Sequani agros pecuniamque Ariovisto dederant. 5. Magnam multitudinem equitum peditibus circumdedimus. 6. Hi legati Romani gentibus ad quas missi erant persuaserunt. 7. Sabinum vidimus, qui hibernis ad Vesontionem praeerat. 8. Huic principi filiisque ejus parocetis. 9. Galbam huic negotio praefecimus. 10. Eis gentibus quae bellum nobis inferent fortiter resistemus. 11. Imperator huic legioni propter virtutem confidit. 12. Neque tibi neque fratri tuo favi.

Exercise VII, Page 22.

1. Labienus hunc diem pugnae constituerat. 2. Idem quod fecimus omnibus Gallis faciendum est. 3. Nullus locus nobis est quem domicilio idoneum appellamus. 4. Omnes hae gentes maritimae eis locis finitimae fuerunt ubi P. Crassus bellum gesserat. 5. Unam cohortem nobis auxilio jam misit. 6. Fortes milites duobus suis laudandi sunt. 7. His militibus neque pila neque gladii sunt. 8. Haec legatio duobus filiis tuis suscipienda est. 9. Has duas legiones castris praesidio Galbam relinquere jubebimus. 10. Nostrae naves litori proximae fuerunt. 11. Nobis non expectandum sed statim proficiscendum est. 12. Equitatus Haeduorum exercitui Romano usui magno fuit.

Caesar Helvetios vicerat et Ariovistum ex Gallia trans Rhenum in Germaniam expulerat. Ipse in Gallia citeriore fuit, ubi crebros rumores de consiliis Belgarum audiebat. Hi exercitum populi Romani metuebant, et conjurabant obsidesque inter se dabant. Caesar litteris

nuntiisque quae accepit commotus est et duas novas legiones in Gallia citeriore conscripsit, et cum eis Q. Pedium legatum in Galliam ulteriorem misit. Paulo post ipse profectus est et quindecim fere diebus ad fines Belgarum venit.

Exercise VIII, Page 25.

1. Orgetorix erat vir maximae auctoritatis apud Helvetios sed ei nihil fuit prudentiae. 2. Discessu equitum Romanorum barbari alacriores facti sunt. 3. Omnia jam perfecerat quorum causa exercitum suum Rhenum in Germaniam traduxerat. 4. Procillus inter nobilissimos viros provinciae Gallicae fuit. 5. Satis auxiliis cohortibus non misisti. 6. Duae filiae hujus principis fuerunt, quarum altera capta, altera occisa est. 7. Usipetes repentino adventu Romanorum magnopere territi sunt; eorum quattuor milia in potestatem Caesaris venerunt. 8. Gens Nerviorum erat longe maxima et bellicosissima omnium Belgarum. 9. Flumen Rhodanus ab hoc oppido quinque milia passuum aberat. 10. Furorem illorum omnium videtis qui imperium populi Romani oderunt. 11. Tria milia Germanorum concidimus qui omnem spem salutis amiserant. 12. Nonnullae sententiae hujus modi dictae sunt.

Exercise IX, Page 28.

1. Haeduos levitatis infirmitatisque suae paenituit. 2. Hoc rei publicae interest. 3. Equites vestri omnes fiduciae speique pleni fuerunt. 4. Numquam, commilitones, controversiarum ac dissensionum obliviscar quorum causa fui. 5. Hi barbari, morum nostrorum impe-

riti, populo Romano bellum intulerant. 6. Magna pericula meminimus quae nostrae salutis causa suscepisti. 7. Duces rei militaris peritos ad vos mittent. 8. Sententia omnium qui aderant harum injuriarum condemnatus eras. 9. Hae gentes equorum et jumentorum cupidae fuerunt. 10. Hujus generis pugnae omnino imperitus fuisti. 11. Illi homines, qui innocentes sunt, avaritiae non insimulabuntur. 12. Multarum injuriarum quas passi sunt non sunt obliti.

Omnium civitatum Belgarum Remi soli in populum Romanum non conjuraverant. Reliqui autem omnes Belgae in armis erant et Germanos qui cis Rhenum incolabant etiam arcessiverant. Hi Belgae Germaniam antiquitus incoluerant, sed Rhenum traducti erant et Gallorum quos expulerant agros occupaverant. Fortissimi fuerunt et Cimbro Tentonosque, qui Galliam olim vexaverant, suis finibus prohibuerant. Multae gentes Belgarum fuerunt, et omnes ad hoc bellum copias pollicitae erant.

Exercise X, Page 31.

1. Caesar vitam militum salute sua cariores habuit. 2. Usipetes a Suebis bello premebantur et agri cultura prohibebantur. 3. Helvetii hoc conatu denique destiterunt. 4. Flumen Rhodanus non amplius quinque milia passuum a castris Sabini afuit. 5. Ariovistus Caesarem frumento commatuque interclusit. 6. Omnes ex illa parte vici, quae Gallis a Galba concessa erat, decesserunt. 7. Hic juvenis genere antiquissimo natus est. 8. Minus septingentos pedites

amisimus. 9. Hunc locum muro fossaque munierunt. 10. Belgae a nonnullis Gallis sollicitati sunt. 11. Hi milites amplius duas horas piliis gladiisque jam pugnaverant. 12. Haec res hostibus per fugitivos Sabini nuntiata est. 13. Auxilio nostro stipendio liberati estis quod Germanis triennium pependeratis.

Exercise XI, Page 34.

1. Cur hi homines victoriis suis tam insolenter gloriati sunt? 2. Hostes omnibus armis nostris impedimentisque potiti sunt. 3. Quis bello praedaeque fruitur? 4. Hae omnes gentes eadem lingua, legibus, moribusque utuntur. 5. Milites Romani fossas horum castrorum lapidibus crateribus compleverunt. 6. Officio fortis militis functus es. 7. Illi homines sua virtute freti in silvas fortiter progressi sunt. 8. Haedui cum Sequanis amplius quinque annos bello contenderant. 9. Ubii timore Sueborum paludibus se tenuerunt. 10. Cur hi quingenti equites duo milia hostium proelio lacessiverunt? 11. Arma quibus potiti sumus, flumine Rhodano Vesontionem portabuntur. 12. Milites nostri fiducia loci intra munitiones manserunt.

Caesar Remos cohortatus est et eos ad se obsides adducere jussit. Interea omnes copiae Belgarum conveniant et ad castra Romanorum accedebant, sicut Caesar ab eis exploratoribus comperit quos miserat. Illi non longe afuerunt, cum Caesar prope Axonam flumen, quod inter fines Remorum et Suessionum fuit, castra posuit. Haec castra vallo fossaque munivit. Castra Belgarum minus duo milia passuum aberant.

Exercise XII, Page 37

1. Haec civitas maxima potestate et auctoritate apud gentes maritimas fuit. 2. Hae copiae quae convaluerunt multo majores sunt. 3. Hunc murum decem pedibus altiore fecerunt. 4. Triduo post vallem flumenque minore periculo transimus. 5. Dumnorix maxima audacia et magna gratia apud plebem erat. 6. Hoc flumen incredibili est lenitate. 7. Paucis ante annis amiciore animo in nos fuerunt. 8. Haec castra majore diligentia muniverunt. 9. More suo Caesar hanc civitatem conservavit. 10. Cum equitatu et essedis progressi sunt. 11. Silvae quas vidisti paene infinita sunt magnitudine. 12. Hi homines paulo longius aquae causa progressi erant. 13. Cum pedestribus copiis ad castra contendit.

Exercise XIII, Page 40.

1. Vesontione erat altus collis qui arcem fecit. 2. Veneti reliquas gentes maritimas scientia et usu rerum nauticarum praecedunt. 3. Numerus eorum qui domo egressi sunt decem milia fuerunt. 4. Galba, obsidibus datis et pace facta, in Nantuatibus, in vico Veragrorum qui Octodurus appellatur, duas cohortes collocavit. 5. Fuit oppidum Remorum nomine Bibrax. 6. Duae tantum civitates e Britannia obsides miserunt. 7. Caesar, L. Domitio, App. Claudio consulibus, ex hiernis in Italiam decessit. 8. Naves Romanae celeritate una praestabant. 9. Subitum bellum in Britannia coortum est. 10. Hos nuntios accepimus ab eis qui a Genava fugerant. 11. His rebus gestis et omni

Gallia pacata, legati ad Caesarem undique missi sunt. 12. His nuntiis acceptis, Tolosa profecti sumus.

Primo equestri proelio contendebant. Paucis post horis, barbari decesserunt, et Caesar Romanos in castra reduxit. Deinde equitatum, sagittarios, funditoresque flumen ponte traduxit et ad vadum contendit, ubi hostes invenit. Milites nostri magnum numerum eorum flumen transeuntium adorti sunt et occiderunt, et eos qui jam transierant equitatus circumvenit atque interfecit. Postremo frumentum eos deficere coepit, et concilio convocato, domum redire constituerunt.

Exercise XIV, Page 43.

1. Ante diem septimum Idus Aprilis ad Genavam advenimus. 2. Galli, his rebus compertis, media nocte castra silentio reliquerunt. 3. Paucis diebus pontem fecerat et exercitum traduxerat. 4. Haec Alesiae Cn. Domitio, M. Catone consulibus, facta sunt. 5. Hae gentes patrum nostrorum memoria Provinciam vexaverant. 6. Magnae dissensiones Cenabi erant. 7. Neque frumentum neque aqua Bibracte, in oppido magno Haeduorum, hoc tempore erat. 8. Pridie Kalendas Aprilis in Galliam profecti sumus. 9. Kalendis Martiis hora tertia castra movimus. 10. Quis vestrum illo die domi fuit? 11. Hi fugitivi eadem nocte a Cenabo fugerunt. 12. Quadriduo redibimus.

Exercise XV, Page 45.

1. Copiae ab infimo colle non longe decesserunt. 2. Extrema hieme quam plurimas naves aedificavit.

3. Omnes qui eo tempore aderant mobiliiores videbantur. 4. Reliqui qui hunc legatum audiverunt omnia compere-runt. 5. Suis convocatis, injurias suas enumeravit. 6. Germani frequentes ad castra postero die convene-runt. 7. Amici quos Genavae vidimus potentissimi fuerunt. 8. Laeti e castris egressi sunt. 9. Tu primus ad hunc vicum venisti. 10. Nostri non conferti sed rari pugnabant. 11. Remi omnia sua Romanis tradiderunt. 12. Pauci de nostris fuerunt alacriores et ab hostibus occisi sunt. 13. Hoc oppidum omnium rerum plenum fuit quae ad bellum usui erant.

Ea nocte tota multitudo e castris se eiecit. Caesar, causa profectionis nondum cognita, insidias veritus in castris mansit, sed postero die Q. Pedium et L. Cottam legatos equitatus praefecit et praemisit. T. Labienus cum legionibus tribus secutus est. Romani multa milia passuum hostes persecti sunt et magna multitudine eorum sine ullo periculo interfecta ad castra redierunt. Amplius quinque milia Belgarum illo die interierunt.

Review, Page 46.

1. Communis libertatis causa nullum periculum recusa-verunt. 2. Jure jurando dato ab omnibus qui in hoc concilio aderant, decessimus. 3. C. Fufium, equitem Romanum, qui Caesaris jussu rei frumentariae praeerat, occiderunt. 4. Vereingetorix maxima auctoritate apud Arvernos erat. 5. Paucos dies hic commorati sunt et deinde domum redierunt. 6. Biduo ante Bibracte ad oppidum maximum venimus. 7. Neminem Baculo fortio-rem cognovimus. 8. Hic murus viginti pedes

altus et octo pedes crassus erat. 9. Haedui copias equitatus peditatusque auxilio Biturigibus miserunt. 10. Omnes vici aedificiaque quae quisque conspexerat incensa sunt. 11. De hoc viro moribus majorum suorum supplicium sumpserunt. 12. Duo milia equi-tum a Sugambis, qui omnium Germanorum sunt proximi Rheno, coacti sunt.

Exercise XVI, Page 49.

1. Duae legiones in ipsa ripa fluminis nunc pugnabant. 2. Tres cohortes et eae optimae decimae legionis subsidio his missae sunt. 3. Eorum adventu spes nostris accessit. 4. Titurius eodem itinere quo hostes ierant ad pontem contendit. 5. His verbis usus est. 6. Nos et nostra semper fortiter defendemus. 7. Op-pidum ipsum in summo colle erat. 8. Eorum mili-tum duorum illum scutis protexerunt; in hunc pila conjecerunt. 9. Propter metum vestri decesserunt. 10. Eo ipso die id quod nunc vides vidi. 11. Hi principes inter se collocuti sunt. 12. Tuae et omnium nostrum salutis causa haec fecimus.

Exercise XVII, Page 52.

1. Menapii agros aedificiaque ad utramque ripam fluminis habebant. 2. Utrique acriter pugnabant. 3. Ubi quisquam in concilio loquitur, ceteri con-surgunt. 4. Reliqua multitudo puerorum mulierum-que in omnes partes fugit. 5. Alter imperator quadraginta milia passuum, alter paulo amplius auit. 6. Alteri se ad montem, alteri ad impedimenta ree-perunt. 7. Legio decima collem quandam occupavit.

8. Alii avaritia, alii potentiae cupiditate inducuntur.
 9. Alium collem vos, alium nos occupavimus.
 10. Britannii reliquos equitatu essedisque circumdederant. 11. Reliqui se domum receperunt.
 12. Suum locum quisque tenebat. 13. Cur quisquam suum officium tam temere deserit? 14. Uterque adest.

Postero die Caesar amplius viginti septem milia passuum quam maximis itineribus Noviodunum ad maximum oppidum Suessionum progressus, atque statim expugnare conatus est. Sed murus erat altissimus et oppidum fossa alta cinctum erat. Romani igitur hoc conatu destiterunt et oppidum oppugnabant, cum Galli pacem petiverunt et, Remis petentibus, impetraverunt. Suessionibus in deditionem acceptis, deinde exercitum in Bellovacos qui Bratuspantii erant, duxit. Hi quoque se Caesari cito dederunt.

Exercise XVIII, Page 56.

1. Helvetii obsides accipere non dare consueverunt. 2. Tua consilia nondum cognoveramus sed suspicabamur. 3. Haec res vires eorum alit et homines immani corporum magnitudine efficit. 4. Interea naves longae aedificabantur, arma parabantur, gentesque finitimae sollicitabantur. 5. Britannii ex essedis desiliebant et pedibus pugnabant. 6. Omnia quae audiri cito cognoverimus. 7. Veneti navibus ad Britanniam navigare consueverant. 8. Lapidés pilaque de muro in nostros coniciebant. 9. Hanc insulam adii et litus ejus portusque cognovi. 10. Barbari castra nostra circumveniebant.

Exercise XIX, Page 58.

1. Legiones pro castris collocavit ne ullus impetus repentinus fieret. 2. Legatos miserunt qui auxilium peterent, quo facilius impetum hostium sustinerent. 3. Ne quis itinera intercluderet, homines misit qui ea servarent. 4. Legatos qui pacem petant ad eum mittunt. 5. In Aquitaniam profectus est ne auxilium ex eis regionibus in Galliam mitteretur. 6. Omne frumentum combasserunt ut omnis spes reditus tolleretur. 7. Crassum praemisit qui locum castris idoneum deligeret. 8. Nemo idoneus erat qui hibernis praeficeretur. 9. Fugit ne caperetur. 10. Pompejus portas obstruxit quo melius impetum Caesaris sustineret. 11. Caesar ut Germanos terreret, pontem in Rheno fecit.

Divitiacus Haeduus, ne Caesar de Bellovacis supplicium sumeret, sed ut elementia sua in eos uteretur, pro his locutus est. Bellovaci enim amici Haeduum semper fuerant, neque sua sponte sed a principibus suis impulsii, qui nunc in Britanniam fugerant, defecerant et populo Romano bellum intulerant. Itaque Caesar ut Haeduum auctoritatem apud omnes Belgas augeret, Bellovacos in fidem accepit eisque pepercit, sed ne iterum deficerent, sescentos obsides poposcit.

Exercise XX, Page 61.

1. Nullus honor est quem non petat. 2. Nemo in tota hac cohorte fuit quin ab hostibus caperetur. 3. Tanta tempestas coorta est ut plurimae naves Caesaris amitterentur. 4. Aurigae esseda ita collocant ut facilem receptum ad suos habeant. 5. Nemo re-

liquus erat qui eum constantia superaret. 6. Horum adventu tanta commutatio rerum facta est ut nostri proelium renovarent. 7. Tam multa arma in fossam jacta sunt ut acervi eorum altitudinem muri paene adaequarent. 8. Nemo est quin haec omnia sciat. 9. Hi soli fuerunt qui patrum nostrorum memoria Cimbros Teutonosque finibus suis prohibuissent. 10. Fama hujus victoriae celeritate incredibili perlata est, ut ad castra ante mediam noctem perveniret. 11. Nostri tam fortiter pugnaverunt ut hostes in silvas repellerent.

Exercise XXI, Page 63.

1. Cum ad flumen altum venerant, pontem navibus faciebant. 2. Cum adventu tantae multitudinis commoti essent, ex his aedificiis demigraverunt et flumen transierunt. 3. Omnes legati Germanorum, simul atque ad Caesaris castra venerunt, comprehensi sunt. 4. Haedui querebantur quod Germani fines suos vexarent. 5. Quia reliquus exercitus longius abest, non expectabimus. 6. Caesar, postquam eo pervenit, obsides arma equosque poposcit. 7. Ubi hic nuntius pervenit, nemo erat qui ei crederet. 8. Cum primum hos equites viderunt, multo alacriores facti sunt. 9. Postquam inter se amplius horas duas collocuti sunt, Ariovistus decessit. 10. Te culpamus quod nos deserueris. 11. Quae cum ita sint, nobis decedendum est. 12. Cum primum pontem rescidit, in Galliam rediit.

Nervii finitimique eorum, Atrebates et Viromandui, soli fuerunt qui nunc in armis essent. Hi longissime aberant et erant fortissimi omnium Belgarum. Mulieres, pueros, senesque in paludes celaverant, et trans flumen Sabim con-

sederant, ubi adventum Romanorum expectabant. Caesar, viris praemissis qui locum idoneum deligerent et castra munirent, ipse omnibus copiis sequebatur, cum subito Nervii e silvis, ubi se in occulto continebant, evolaverunt.

Exercise XXII, Page 66.

1. Dum paucos dies ad Genavam moratur, legati ad eum venerunt. 2. Cum haec cohors impetum fecerat, hostes repellebantur. 3. Expectaverunt dum equitatus rediret. 4. Abiimus prius quam advenisti. 5. Cum pedites e navibus expositi essent et ad castra contenderent, Morini eos adorti sunt. 6. Nostrae copiae e castris vix egressi erant cum Galli proelium commiserunt. 7. Procillus cum a Germanis traheretur, in Caesarem incidit. 8. Cum ad hoc flumen venissent, castra ibi posuerunt. 9. Triduum hic mansimus donec amici nostri pervenirent. 10. Neminem vidi donec tu venisti. 11. Prius fugerunt quam oppidum caperent. 12. Cum haec vidisset, se ad collem recepit. 13. Dum Caesar cum Ariovisto colloquitur, equites Germani Romanos adorti sunt.

Exercise XXIII, Page 68.

1. Non dubitamus quin Romani Helvetios vincant. 2. Deterruimus ne major multitudo Germanorum Rhenum traduceretur. 3. Nemo nos deterrebit quo minus has civitates liberemus. 4. Postulavi ut sex tantum viros ad hoc colloquium adduceres. 5. Vos monemus ut suspiciones vitetis. 6. Sequanis persuaserunt ne diutius in finibus suis morarentur. 7. Tibi permittam ut hos obsides reddas. 8. Quis dubitat quin haec vera sint?

9. Obsecro ne supplicium de fratre meo sumas. 10. Imperavit ut hi domos reducerentur. 11. Eum deterrui quo minus hoc faceret. 12. Suos cohortatus est ne spem amitterent.

Impetus repentinus fuit et tempus ad aciem instruendam defuit. Practerea multae saepes erant quae prospectum impediabant. Quibus igitur quaeque legio occurrit, eis restitit. Milites legionis nonae et decimae Atrebatibus cursu exanimatos adorti sunt atque trans flumen repulerunt. Eodem tempore legiones undecima et octava Viromanduos a castris praecipites ad flumen repulerunt. Itaque duae tantum legiones reliquae erant, septima et duodecima, quae castra defenderent.

Exercise XXIV, Page 71.

1. Quod multitudinem mecum in Galliam adduxi, hoc feci ut me munirem. 2. Accidit ut perpaucae naves adessent. 3. Hostes veriti sunt ne omnis spes salutis tolleretur. 4. Vereor ne commeatu intereundamur. 5. Veretur ut suspiciones vitet. 6. Caesar effecit ut Germanos in potestate sua haberet. 7. Hoc maxime commotus est, quod conjurabant et obsides inter se dabant. 8. Veritus est ne multitudine hostium circumveniretur. 9. Hanc injuriam non obliviscar, quod agros Haedunorum vexavisti. 10. Veritus est ut veniremus. 11. Efficiam ut haec comperias. 12. Accedebat ut equites Usipetum se in fines Sugamborum recepissent.

Exercise XXV, Page 73.

1. Caesar ostendit ut Haedui principatum Galliae semper tenuissent. 2. Exspectabamus quid facturi

essent. 3. Hi hostibus nuntiaverunt quae in castris nostris fierent. 4. Mirabamur quam mox pontem rescinderent. 5. Quaesivi quae in concilio Gallorum dixisses. 6. Miror quare Ariovistus hoc die proelio non contenderit. 7. Nescio utrum Caesar adhuc in Germania sit an in Galliam redierit. 8. A captivis quaesivit quae civitates in armis essent. 9. Nesciebant utrum haec civitates in armis essent necne. 10. Exploratores ei ostenderunt qualis mons esset. 11. Volusenus nuntiavit quas gentes adiisset. 12. Sentio quid facturus sis.

Ita accidit ut castra Romana a fronte et a latere sinistro nudarentur. Deinde Nervii, denso agmine conferti, colle adverso ad castra et duas legiones contenderunt. Caesar periculum statim vidit. Milites legionis duodecimae tam conferti erant, ut gladiis uti non possent; omnes fere centuriones erant aut occisi aut saucii. Sex. Baculus, centurio primi pili, vulneribus ita confectus est ut jam stare non posset.

Exercise XXVI, Page 76.

1. Nisi nuntii de Caesaris victoria eo tempore allati essent, hoc oppidum amissum esset. 2. Nisi ex his regionibus decedes, te pro hoste habebo. 3. Etsi hiems aderat, Caesar tamen in Britanniam profectus est. 4. Locutus est velut si Britanniam adiisset. 5. Si quis haec Ariovisto nuntiet, hic de nobis gravissimum supplicium sumat. 6. Nil vereremur, si is adesset. 7. Nisi hoc feceris, litteras non mittam. 8. Venissent, si haec sciissent. 9. Si haec sciat,

auxilium nobis statim mittat. 10. Proelium commississet, si has copias prope hostium castra vidisset. 11. Nisi auxilium adest, nulla spes salutis nobis est. 12. Etsi eorum consilia non cognoverat, tamen ea quae acciderunt suspicabatur. 13. Nisi tu ad nos venies, nos ad te veniemus.

Exercise XXVII, Page 79.

1. Legati dixerunt se haec suis nuntiatiuros esse. 2. Volusenus dixit se Britanniam adisse et multas gentes oppidaque vidisse. 3. Principes Nerviorum dixerunt se haec velle. 4. Existimavimus vos nos sequi. 5. Cum Caesar existimaret Galliam pacatam esse, subitum bellum coortum est. 6. Putaverunt se Romanis persuasuros esse ut agros sibi darent. 7. Existimaverunt Romanos ex his locis decedere. 8. Sciit eos domos redituros esse si vellent. 9. Dixit se omnes, quibuscum decertavisset, vicisse. 10. Dixit fore ut paucis annis omnes Germani Rhenum transirent. 11. Scimus Ariovistam, Gallis victis, crudeliter imperavisse. 12. Caesar sensit omnes Gallos conjurare.

Nonnulli a novissimis loca deserebant, e proelio decedebant, telaque hostium vitabant. Interea Nervii frequentes progrediebantur. Itaque Caesar, veritus ne tanta multitudo sui circumvenirentur, ad primam aciem contendit et legiones cohortatus est ut bono animo essent. Itaque novae vires eis accesserunt et omnes impetum hostium sustinere fortiter nitebantur. Eodem tempore duae legiones quae praesidio impedimentis fuerant ad castra summa celeritate contenderunt.

Exercise XXVIII, Page 82.

1. Beneficia mea meminisse debes. 2. Difficile erat castra munire et eodem tempore tela hostium vitare. 3. Non ausus est nobiscum de his consiliis colloqui. 4. Treveri dicebantur Germanos sollicitare. 5. Mandatis nostris parere debuisti. 6. Necesse est in Britanniam statim decedere. 7. Nescio quis te hoc facere coegerit. 8. Oportet nos hanc provinciam defendere. 9. Vetui eum haec facere, ne injurias sociis nostris inferre videretur. 10. Debent polliceri se ad nos venturos esse. 11. Caesar omnia facere posse videbatur. 12. Milites pontem rescindere jussi sunt. 13. Veneti naves longas Romanas capere conati sunt. 14. Putaverunt se nos repellere posse.

Exercise XXIX, Page 85.

1. Nostros se recipientes longius sequi non ausi sunt. 2. Sabinus hostes amplius quattuor milia passuum secutus milites ad castra reduxit. 3. His mandatis datis, legatos ab se dimisit. 4. Ariovistus Proclillum respondere conantem prohibuit. 5. Non putavit sine causa sibi timendum esse. 6. Caesar insidias veritus, causa discessus eorum nondum comperta, suos castris tenuit. 7. Nervios hoc flumen transeuntes vidimus. 8. Haec res admiranda est. 9. Naves quam plurimas ea hieme aedificandas curavit. 10. Unam legionem C. Fabio legato contra Morinos ducendam dedit. 11. Omnes naves quae fractae erant refectas invenit. 12. Hos captivos servandos curabimus.

Ita proelium renovatum est, et cum Nervii fortissime pugnarent, tamen Romani eos postremo superaverunt et

gentem prope ad internecionem redegerunt. Paucis diebus legati a senibus Nerviorum venerunt qui orarent ut Caesar clementia in se uteretur. Dixerunt ex sexaginta milibus hominum vix quingentos reliquos esse, et ex sescentis senatoribus tres solos. His supplicibus Caesar pepercit et permisit ut oppida sua vicosque retinerent. Postero die in Aduatucos, qui auxilio Nervii veniebant, iter facere coepit.

Exercise XXX, Page 88.

1. Hic dies omnibus Caesaris libernis oppugnandis constitutus erat. 2. Dixit hanc rem facilem esse factu. 3. Caesar dicit Germanos postero die sui purgandi causa ad castra ipsius venisse. 4. Tales difficultates erant belli his locis gerendi. 5. Putaverunt ad haec omnia perficienda satis temporis esse. 6. Me misit petitum ut sibi parceres. 7. Hi equites pabulatum venerunt. 8. Domi sui conservandi causa manserunt. 9. Casticus et Orgetorix ad regnum potiendum conjurationem fecerunt. 10. Finem sequendi postremo fecimus. 11. Cum primum nostri initium transeundi fecerunt, hostes eos adorti sunt. 12. Veneti navigandi periti erant.

Review, Page 89.

1. Bellovaci, defectione Haeduorum audita, bellum parare coeperunt. 2. Tertia vigilia eos castra movere jussit et quattuor milia passuum silentio progredi, et ibi se expectare. 3. Caesar milites reprehendit quod putarent se scire quid agendum esset. 4. Communis salutis interfuit has copias distineri. 5. Reliquae

legiones sonum tubae non audiverunt, quia latae valles intercedebant. 6. Equitatus Suessiones secutus est antequam ex metu se recipere. 7. Fecerunt ut discessus fugae similis videretur. 8. Legatis quos singulis legionibus praefecerat ostendit quae fieri vellet. 9. Caesar, miratus quae de causa a litore discessissent, causam ex captivis quaesivit. 10. Ubi hunc comprehendi jussit, comperit eum paulo antea fugisse. 11. Dixit civitatem Haeduorum unam esse quae certissimam Galliae victoriam distineret. 12. Placuit ut Litavicus his copiis praeficeretur.

SUPPLEMENTARY EXERCISES IN CONTINUED DIS-COURSE.

13, Page 91.

Caesar cum iterum in Britanniam proficisceretur, omnes principes quos timuit secum adduxit. Inter eos Dumnorix erat, qui, sicut maxime plebi Gallorum acceptus, sic item Romanorum hostis acerbissimus fuit. Paulo ante Haeduis dixerat Caesarem constituisse ipsum regem facere. Cum hoc non verum esset, apud Haeduos magnum dolorem excitavit, neque Caesari gratum erat, qui Galliam relinquere volebat nisi Haedui in se bono animo essent.

14, Page 92.

Dumnorix cum Caesare ire volebat, quod vidit se tam bonam occasionem contra populum Romanum conjurandi numquam iterum inventurum esse. Itaque oravit ut sibi liceret domi manere: se navigandi imperitum esse et mare timere; praeterea religiones esse quibus fungi non posset,

nisi in Gallia maneret. Cum hoc a Caesare recusatum esset, Dumnorix ceteris principibus persuadere conatus est ut Caesare invito domi manerent.

15, Page 92.

Dumnorix, ut haec impetraret, dixit Caesarem omnes in Britanniam adducere ut eos interficeret, neque eorum qui iissent quemquam in Galliam umquam reditum esse. Haec omnia Caesari per speculatores nuntiata sunt. Interea naves ventis adversis in Portu Itio retinebantur. Cum postremo ventus secundus coortus esset, et Caesar naves solveret, Dumnorix una cum equitibus Haeduorum domum redire coepit.

16, Page 93.

Caesar, ut Dumnorix equitesque ejus fugere coeperunt, profectionem statim intermisit et equitatum misit qui eum consequeretur et, si resistere conaretur, interficeret. Cum Caesaris equitatus postulavisset ut Dumnorix se dederet, hic se vi defendere coepit et auxilium suorum implorare. His dubitantibus auxilium ei ferre, a Romanis occisus est, clamitans se liberum et liberae civitatis civem esse. Haedui deinde cum equitatu Romano ad Portum redierunt.

17, Page 94.

Eo anno quo Caesar in Britanniam iterum transierat, frumentum angustius provenerat. Itaque ut satis frumenti pararet, necesse erat legiones in multa loca ca hieme distribuere. Tumultum veritus, in Belgis hiemare constituit et unam legionem in Morinis collocavit, qui paulo

ante Labieno se dediderant. Aliam, cui Q. Ciceronem, Marci fratrem, praefecerat, in Nervii collocavit; tres alias in Bellovacos misit; una Aduaticam, quod est oppidum Eburonum, ducta est.

18, Page 94.

Caesar, in illis civitatibus in quibus nobiles reges exulerant, eos principes, qui sibi auxilium tulerant, regno remunerari solebat. Unum ex his, Tasgetium, regem Carnutum fecit, quae gens inter Sequanam et Ligerim incolabat. Quo modo potestate usus sit nescimus; sed paulo postquam Caesar e Britannia rediit, Tasgetius occisus est. Quod cum primum Caesar audiit, Plancum cum una legione misit qui omnes participes facti comprehenderet et reliquos deterreret quo minus deficerent.

19, Page 95.

Caedes Tasgeti ostendit quo animo Carnutes in Romanos essent. Fuit etiam princeps Treverorum, nomine Indutiomarus, qui jam diu Caesari inimicus erat. Ille omnes principes Gallorum quotannis convocavit, ut animum eorum temptaret. Caesar, veritus ne civitas Treverorum deficeret, magnis copiis coactis, in fines eorum iter fecit antequam in Britanniam profectus est, ut auctoritatem populi Romani restitueret.

20, Page 95.

Caesar cum in Treveros venisset, duos principes invenit, Indutiomarus et Cingetorigem, qui inter se de principatu contendebant. Hic ad Caesarem statim venit et eum certiore fecit quae ab Indutiomaro fierent.

Ille interea copias coegerat et pugnare parabat. Multi autem senatores, auctoritate Cingetorigis adducti, quod sciebant quam potentes legiones Romanae essent, ad castra Caesaris venerunt et se in fidem eius dediderunt. Tum Indutiomarus, cum videret neminem sibi auxilium ferre, se purgare conatus est.

21, Page 96.

Caesar cum putaret sibi statim proficiscendum esse, nihil praeter obsides ab Indutiomaro postulavit. Eodem tempore omnia quae poterat ad Cingetorigis dignitatem augendam fecit. Proxima hieme, postquam Caesar a Britannia rediit, Indutiomarus, qui moleste ferebat potestatem suam inter suos imminutam esse, occasionem injuriae ulciscendae petere coepit. Hoc facilius erat, quia castra Romana, quae in Belgis collocata erant, longe inter se aberant, ut alia aliis auxilium ferre non possent.

22, Page 97.

Indutiomarus, decem diebus postquam legiones castra Aduatucac in Eburonibus nuntiavit, Ambiorigi Catuvolcoque persuasit, quorum uterque dimidiam partem agrorum Eburonum tenebat, ut castra Romana oppugnant. Caesar amplius ducenta milia passuum aberat. In castris, quibus Sabinnus et Cotta praeerant, vix sex milia militum erant, quorum major pars proxime conscripta erat. Galli igitur existimaverunt summam facultatem sibi castrorum potiundorum datam esse.

23, Page 98.

Ambiorix et Catuvoleus paucis post diebus, magna manu suorum coacta, castra Romanorum subito oppug-

naverunt. Castra autem egregie munita erant et superiore loco posita. Nostri arma celeriter ceperunt et vallum ascenderunt. Interea equites Hispani, eruptione facta, Gallos magna cum caede reppulerunt. Deinde eorum duces oraverunt ut aliquis e castris prodiret qui secum colloqueretur. Itaque duo equites Romani ad eos missi sunt.

24, Page 98.

Caesar triennio ante Ambiorigem stipendio liberaverat quod Aduatucis pendere coactus erat, atque filium et fratris filium ei reddiderat, quos Aduatuci obsides tenebant. Ambiorix initio orationis haec beneficia commemoravit et declaravit se pro eis gratiam referre velle. Negavit se castra voluntate sua oppugnavisse sed a suis coactum; hos bellum Romanis non illaturos fuisse, nisi communi conjuratione omnium Gallorum coacti essent.

25, Page 99.

Ambiorix addidit humilitatem suam ipsam probare se vera dicere; non enim se tam stultum esse ut putaret copias suas Romanis resistere posse; civitates Galliae ad libertatem recuperandam inter se conjurasse; illo ipso die fore ut omnia castra Romana eodem tempore oppugnantur; Sabinnus igitur caveret; maximam multitudinem Germanorum quoque Rhenum transisse et paucis diebus eum oppugnaturam esse.

26, Page 100.

Duos imperatores, si ipsius consilio uterentur, castra statim deserturos et ad hiberna Ciceronis vel Labieni contenturos esse. Pollicitus est neminem eos in itinere

oppugnare conaturum esse. Hac oratione habita, Ambiorix discessit et duo equites ad castra redierunt atque Sabino Cottaque ea quae audierant nuntiaverunt. Hi existimaverunt verba Ambiorigis non contemnenda esse; neque unam gentem, nisi auxilio ceterarum freta esset, populo Romano bellum inferre ausuram fuisse.

27, Page 100.

Tribuni igitur centurionesque primi pili ad concilium, quod in mediis castris habebatur, convocati sunt. Cotta primus dixit: injussu Caesaris castra sibi non relinquenda esse; munitionibus suis se omnibus hostibus qui in se duci possent resistere posse; eos qui castra oppugnassent se jam reppulisse; magnam copiam frumenti suppetere et plus cottidie expectari; denique nil stultius esse quam hostis consilium sequi.

28, Page 101.

Plerique tribuni centurionesque ejusdem sententiae erant; Sabinus autem dixit Eburones, nisi scivissent Caesarem in Italiam jam rediisse, se non oppugnaturum fuisse; ab illo igitur nullum auxilium expectari posse; Germanos, qui prope incolerent, et Gallos injurias quas passi essent ulcisci velle; se ipsum hortari ut discederent; si Ambiorix vera dixisset, hanc esse unam salutis spem; si falsa dixisset, eos nullum periculum subire.

29, Page 101.

Etsi Sabinus tribunis centurionibusque persuadere non poterat hoc esse optimum factu, tamen ceteri ei cesserunt

et imperatum est ut ex castris prima luce egrederentur. Interea Ambiorix et Eburones, vocibus e castris auditis, senserunt Romanos sua consilia sequi constituisse et eos iter facientes ex insidiis oppugnare paraverunt. Ea nocte in silvas per quas via ferebat, se abdiderunt, et adventum Romanorum ibi expectabant.

30, Page 102.

Sabinus ad Ciceronis castra ire constituerat. Romani cum duo fere milia passuum iter fecissent, ad angustias venerunt. Ultima cohors has ingressa erat, cum subito Ambiorix Eburonesque se e silvis ejecerunt et exercitum Romanum oppugnaverunt. Tam repentinus impetus fuit et tam confertae cohortes, ut multitudinem Gallorum, qui eos urgebant, sustinere non possent. Plerique occisi sunt; perpauci per silvas ad castra Labieni effugerunt.

31, Page 103.

Ambiorix post hanc victoriam non moratus est sed cum equitibus ad Q. Ciceronis castra statim profectus est, quae quadraginta quinque fere milia passuum aberant; pedites se sequi jussit. Postero die in fines Nerviorum venit, qui proelium non obliiti erant quo Caesar ante triennium gentem suam prope ad internecionem redegerat. Ambiorix eorum principibus dixit castra Ciceronis finitima esse; cur illi non facerent ut ipse fecisset, legionem oppugnarent et libertatem recuperarent?

32, Page 103.

His verbis Ambiorigis incitati Nervii et aliae gentes finitimae se cum Eburonibus junxerunt, et tota multi-

tudo ad castra Romana profecta est. Nostri, cum primum Gallos appropinquantes viderunt, celeriter ad arma concurrerunt et vallum ascenderunt ut hostes depellerent. Cicero nuntios statim misit qui Caesarem de periculo certiore facerent, eisque magna praemia pollicitus est si litteras deferrent. Gallis interea colloquium petentibus Cicero respondit Romanos ab hoste armato condiciones numquam accipere.

33, Page 104.

Nuntiis, quos Cicero ad Caesarem miserat, in conspectu Romanorum captis, Cicero pollicitationibus maximorum praemiorum Gallo cuidam, quem in castris habuit, persuasit ut ad Caesarem pervenire conaretur. Litterae quas Cicero ei dedit, in jaculo celatae sunt. Gallus eas ferens ad Caesarem facile pervenit atque eum de periculis Ciceronis legionisque certiore fecit. Postero die Caesar cum una legione et equitibus fere quadringentis profectus est et Ciceroni subsidio venire contendit.

34, Page 104.

Galli simul atque audiverunt Caesarem appropinquare, profecti sunt, ut exercitum ejus interciperent et conciderent. Ea nocte Caesar per litteras Ciceronis de eorum discessu certior factus est et suos ad dimicandum cohortatus est. Postero die quattuor fere milia passuum progressus, ad parvum flumen venit, ultra quod hostes expectabant. Eorum equites flumen cito transierunt et nostros proelio laessiverunt, qui jussu Caesaris se statim receperunt.

35, Page 105.

Caesar castra sua in summo colle posuerat et suos intra munitiones manere jusserat, ut speciem pavoris praeberent. Ita accidit ut Galli colle adverso in castra audacter progredierentur, existimantes se Romanos facile esse superaturos. Ad fossam pervenerant eamque complebant, cum subito Romani eos undique adorti fugaverunt. Nona fere hora eodem die legiones Caesaris ad castra Ciceronis pervenerunt.

PART TWO.

Exercise I, Page 110.

1. Aut pater tuus aut frater veniet. 2. Senatus populusque Romanus dignitatem suam facile tuebitur. 3. Pax concordiaque laudanda sunt. 4. Magna multitudo virorum mulierumque huc convenerat. 5. Ego et frater tuus cras revertemur. 6. Catulus fructum virtutis suae et laboris cepit. 7. Consul, senatus civitasque conservati sunt. 8. Neque nox, Catilina, neque domus amicorum tuorum voces conjurationis tuae continet. 9. Templum vetus et basilica diruta sunt. 10. Caedes civium et incendium urbis arcenda sunt. 11. Castra in Italia contra populum Romanum posita sunt. 12. Senatus et consul et populus haec vident.

Exercise II, Page 112.

1. Omnes viros et mulieres qui aderant vidimus. 2. Vos, Quirites, qui rem publicam tam fortiter defenditis, laudamus. 3. Omnes, Catilina, amici mei has insidias sentiunt. 4. Cicero suis consiliis prudentiaque rem publicam conservavit. 5. Multae urbes fuerunt quarum templa hi homines spoliaverunt. 6. Omnes fortunas tuas cito perdes. 7. Semper is fui, amici, qui vestram causam defendi. 8. Hi equites Romani mihi pericula quae metunt nuntiaverunt. 9. Bellum quod coortum est gravissimum erit. 10. Te non invitabo, qui viros

jam praemisisti qui adventum tuum expectant. 11. Ad tuos amicos ivisti. 12. Quis pacem concordiamque, quae omnes volumus, restituet? 13. Qui civitatem defendunt semper laudabuntur.

Exercise III, Page 114.

1. Nonne P. Scipio Ti. Gracchum sua manu occidit? 2. Quot testes tecum adduxisti? 3. Quo hi legati ibant? 4. Nonne hos conjuratos suppliciiis gravissimis afflicis? 5. Ubi Sex. Roscius occisus est? 6. Num tu et amici tui nos exspectabatis? 7. Studiumne eorum qui adsunt sentis? 8. Quanta multitudo civium huc hodie convenit? 9. Retinebisne hanc pecuniam an mihi reddes? 10. Amicosne repperisti? 11. Sentisne consilia horum conjuratorum annon? 12. Libertatemne an servitutem mavis? 13. Uquamne fideliores cives vidisti?

Exercise IV, Page 116.

1. Videsne ceteros cives fortes qui curiam circumstant? 2. Romani Jovem statorem urbis et imperi appellabant. 3. His vocibus patriae meae pauca respondebo. 4. In eos qui haec voluerunt me severum et vehementem praestabo. 5. Julius Caesar popularis appellabatur. 6. Cives integros incolumesque conservavi. 7. Nonnulli Cicronem non consulem diligentissimum sed tyrannum crudelissimum existimaverunt. 8. Hi homines nihil nisi caedem cogitant. 9. Catilina dux audax numeratus est. 10. Cicero et Antonius consules creati sunt. 11. Fama hujus conjurationis Alpes jam transit. 12. Hi conjurati multa alia peccaverunt.

Exercise V, Page 120.

1. Cicero viginti quinque annos natus orationem primam habuit. 2. O urbem felicem, si haec omnia vera sunt. 3. Hos homines sententiam de re publica rogo. 4. Hi sententiam suam de re publica rogati sunt. 5. Manlius, centurio, Catilinae amicus, castra ad Faesulas posuit. 6. Nihil vos nisi memoriam consulatus mei oro. 7. Massiliamne an Faesulas ad castra Manli Catilina se recepit? 8. Hunc puerum litteras docuimus. 9. Triennium ad Massiliam mansimus. 10. Quattuor milia passuum eum ire sinemus. 11. Pecuniam a nobis postulaverunt. 12. Hunc hominem regem appellari jubes. 13. Litterasne tuas edoctus cras? 14. Ad Galliam primum ibimus, deinde in Germaniam.

Exercise VI, Page 123.

1. Sica tibi extorquebitur. 2. Senatores in curia Catilinae ipsi manus paene intulerunt. 3. Mihi propter gloriam meam invidebatur. 4. Ignes toti urbi, templis deorum, tectis civium circumdati erant. 5. Laus collegae meo Antonio impertita est. 6. Nonne tuae gloriae dignitatisque inviderunt? 7. Allobroges tuam salutem suis commodis anteposuerunt. 8. Decretis vestris parebo et ea quae constituetis defendam. 9. Fortuna populi Romani consiliis Catilinae et conjuratorum obstitit. 10. Tota ruina fortunarum tuarum tibi imminet. 11. Cui hoc persuasum est? 12. Nemini per nos nocebatur.

Exercise VII, Page 125.

1. Bona causa nobis suscepta est. 2. His conjuratis neque arma neque duces erant. 3. Praedonibus pares

nusquam fuimus. 4. Ego, qui tam saepe multis auxilio fui, vobis non deero. 5. Hoc consilium salutis omnium accommodatum est. 6. Aut cum his hominibus mihi vivendum est aut pro eis moriendum. 7. Eis qui nobis auxilio sunt a nobis non nocendum est. 8. Omnes di et omnes homines tibi iniuncti sunt. 9. Is solus nobis verendus erat. 10. Agri qui nobis ad Romam sunt feracissimi sunt. 11. Beneficia tua mihi gratissima erant. 12. Civitas omnibus quibus arma sunt fortiter defendenda est.

M. Tullius Cicero Arpini natus est, quod erat parvum oppidum Volscorum. Ille inter montes qui Latium a Campania dividunt majores ejus multos annos incoluerant. Volsci erant fortis gens et cum Romanis multa bella longa gesserant, sed denique pacati sunt. Alius clarus vir ex Volscis erat C. Marius, qui Jugurtham superavit atque cepit et postea Cimbros Teutonisque repulit. Ille quoque Arpini natus est.

Exercise VIII, Page 126.

1. In hac parva insula ad Syracusas fons dulcis aquae est. 2. Quid loci inter landes horum omnium virorum meae gloriae erit? 3. Quis ex his omnibus viris cum salutavit? 4. Aliae litterae ejusdem sententiae inventae sunt. 5. Praetor quicquid armorum erat extulit. 6. Haec omnia bella ejusdem generis fuerunt. 7. Memoria consulatus Ciceronis sempiterna erit. 8. Hic senator poenam mortis poposcit. 9. Cives ea quae omnium salutis causa statuetis non recusabunt. 10. Satis praesidi vix habebimus. 11. Hos agros

pluris vendidimus. 12. Quanti senatus haec aedificia aestimavit? 13. Hi viri summae auctoritatis fuerunt.

Exercise IX, Page 131.

1. Quando te factorum tuorum vel consiliorum umquam paenituit? 2. Obliviscerene salutis nostrae? 3. Cethegus bonorum armorum studiosus semper fuerat. 4. Hi omnes Catilinae similes sunt. 5. Multi Ciceronem maximae crudelitatis accusaverunt. 6. Consullem, Quirites, habetis, qui suae salutis obliviscitur et vestri tantum memor est. 7. Vestales virgines hujus criminis absolutae sunt. 8. Nonne te pudet in hac urbe manere? 9. Uxorum puerorumque conjuratorum horum quos comprehendimus nos miseret. 10. Nostra interest haec omnia meminisse. 11. Hoc totum genus civium pacis cupidissimum erat. 12. Harum causarum non ignari fuimus. 13. Hoc salutis omnium amicorum nostrorum interest.

Cicero primos annos partim Arpini partim in urbe degit. Pater ejus, cujus valetudo fuit tenuis, dives erat, magnam villam habebat studiisque liberalibus deditus fuit. Hinc filius a prima pueritia librorum studiosus fuit et quam plurimos legit. Ubi septem tantum annos natus erat, praeceptorem Archiam poetam habebat, qui ante paucos annos a Lucullo Romam adductus erat. Post quadraginta annos hunc praeceptorem, qui ab inimicis accusatus erat, defendit.

Exercise X, Page 135.

1. Plus pecuniae mihi quam tibi debet. 2. Amplius mille cives Romani hoc viderunt. 3. Sententiae

fortissimae a principibus dictae sunt. 4. Haec civitas bonis ducibus caruit. 5. Hi duo filii ex me nati sunt. 6. Urbem incendiis, cives caede, Italiam bello liberavi. 7. Honores his justiores nunquam dis immortalibus habiti sunt. 8. Cicero genere equestri natus est. 9. Quis me mitior est? 10. Hi custodes eos qui a Catilina missi erant a domo Ciceronis arceverunt. 11. Pompejum laudamus, quo nemo rei militaris peritior est. 12. Ille homo vita vobis privandus est. 13. Hoc mare, quod olim periculorum plenum fuit, nunc praedonibus vacuum est. 14. Amplius quadriennium hic mansimus. 15. Eine qui a re publica defecerunt, jura civium habebunt?

Exercise XI, Page 137.

1. His melioribus civibus nunc utemur. 2. Romam Appia Via venient. 3. Consilio tuo subsidioque semper opus erit. 4. Senatus fide et fortitudine populi nititur. 5. Hi homines hoc magis nobis timendi erant. 6. Illa colonia meo jussu munita est. 7. Totum Forum sanguine civium redundavit. 8. Cicero, non sua prudentia consiliisque sed dis immortalibus solis fretus, haec pollicitus est. 9. Forti fidelique opera horum duorum praetorum usus sum. 10. Illorum responsis ludi per decem dies facti sunt. 11. Vox mea saltem officio consulari suo functa est. 12. Catilina patientia omnium vestrum nimium diu abusus est. 13. Numquamne pace concordiaque fruemur?

Cicero sedecim annos natus Romam venit et in urbe complures menses degit. Magnos oratores ejus temporis audire maxime voluit. Sed Bellum Sociale coor-

tum erat et horum oratorum clarissimi, Hortensius, Rufus, Antoniusque, arma ceperant et cum exercitu fuerunt. Quidam tamen minores magistratus erant quorum contiones cottidie audiebat. Cicero quoque ipse ante finem belli primum sub Pompejo Strabone, postea sub L. Sulla stipendia meritis est.

Exercise XII, Page 141.

1. Nonne hoc consilium multo mitius fuit quam id quod Caesar proposuit?
2. Manlius cum exercitu contra nos mox veniet.
3. Cn. Pompejus summa probitate fuit.
4. Paulo post surreximus et abiimus.
5. Amicos tuos maxima celeritate consecuti sumus.
6. Hos agros paulo minoris vendidimus quam emimus.
7. Optimis auspiciis profecti sumus.
8. Moribus institutisque majorum nostrorum libertatem populi Romani defendemus.
9. "Quanti hoc frumentum emisti?"
- "Minimo emi."
10. Consul magnis copiis locum, quem Catilina castris delegerat, triduo ante oppugnaverat.
11. Verres incredibili avaritia et scelere socios spoliavit.
12. Consulem summa constantia, Quirites, habetis.

Exercise XIII, Page 143.

1. Omnes principes quorum caedem Catilina cogitabat Roma decesserunt.
2. Vidistisne castra quae in Italia contra populum Romanum collocata sunt?
3. Ei qui hanc conjurationem fecerunt maximo odio digni sunt.
4. Studio me paene superas.
5. Dis ducibus hanc spem et consilium iniit.
6. Omnibus hostium copiis terra marique superatis, Cicerone et Antonio consulibus, Catilina conjurationem fecit.
7. Hae epistolae signis

- integris mihi traditae sunt.
8. Quot milia passuum a Roma Faesulae absunt?
9. Faesulis jam fuit, ubi Manlius vidit.
10. Triduo post domo abiit.
11. Custodes validi multis locis a nobis collocati sunt.
12. Quando ab Italia proficiscere?

Cicero, Bello Sociali confecto, Romam rediit ibique sub Molone rhetore Rhodio, qui eo tempore in urbe morabatur, studio artis oratoriae se dedit. Philosophiae sub Philone, qui Romam e periculis belli Mithridatici fugerat, et postea sub Diodoto, studuit. Hic multos annos in domo Ciceronis habitabat et ibi postremo, Caesare et Bibulo consulibus, Cicerone solo herede relicto, mortuus est.

Exercise XIV, Page 147.

1. Hoc signum eo tempore collocatum est.
2. Brevi tempore his laboribus conficere.
3. Haec pridie Kalendas Januarias facta sunt.
4. Discessu amicorum meorum domum redii.
5. Domi has litteras, quae ante diem sextum Nonas Martias advenerant, inveni.
6. Triduo, ante diem sextum Idus Martias, ab urbe profectus sum atque ante diem nonum Kalendas Aprilis redii.
7. Nullum scelus Romae sex mensibus commissum est.
8. Ter in mense ad eum litteras misi.
9. Proximis comitiis me sica tua paene interfecisti.
10. Hi homines proxima nocte domum tuam convenerunt.
11. Haec in senatu Nonis Aprilibus dixi.
12. Eo tempore Tuseuli in oppido antiquissimo fuit.

Exercise XV, Page 150.

1. Sapientes mortem numquam inviti oppetiverunt.
2. Catilina omnes suos secum non eduxit.
3. Est auc-

toritas in senatu et concordia inter omnes bonos.
 4. Multi viri clarissimi civitatis frequentes hoc die conveniant. 5. Laeti multa tua causa passi sumus.
 6. Cui omnium nostrum pepercisti? 7. Cicero has epistulas e Graecia ad amicos carissimos ante diem quartum Nonas Aprilis misit. 8. Ea non erat sententia mea. 9. Hos inimicos bonorum supplicis vel gravissimis afficiemus. 10. E provincia sua extrema hieme decessit. 11. Primus haec omnia comperi. 12. Illi testes inter se colloquebantur. 13. Illae litterae non advenerunt; has amisi.

Cicero a Q. Mucio Scaevola, augure, juris consulto ejus temporis clarissimo, jus civile didicit. De illo Cicero ipse his verbis utitur: "Cum primum togam virilem sumpsi, pater ad Scaevolam me deduxit et vetuit ab ejus latere umquam decedere. Itaque sermones ejus et dicta sapientia memoriae mandabam et sapientia ejus fruebar." Post illius mortem, Cicero alium Scaevolam, Pontificem Maximum, comitabatur, quem ingenio praestantissimum civitatis Romanae appellat.

Review, Page 151.

①. Hae gentes ex agris suis propter dissensiones expulsae sunt. 2. Nostri magna multitudine harum navium territi sunt. 3. Pila nostra in media castra coniciemus. 4. Ante diem septimum Idus Martias Athenis Genavam venit. 5. His litteris recitatis, inter nos consulimus. 6. Quis nobilitate vel dignitate vel honore est illo praestantior? 7. Multo meliore animo post adventum tuum fuimus. 8. Domum nos-

tram vendidimus pluris quam emimus. 9. Gladiisne et sicis potitus es quae Gabinius domi suae reliquit? 10. Laboribus nostris rem publicam vel maximis periculis liberavimus. 11. Illa omnia oblitus est. 12. Venistine statim ei auxilio? 13. Summa fortitudine nobis contendendum et his hostibus civitatis resistendum est.

Exercise XVI, Page 155.

1. Caedes et incendium, et ea per cives, huic urbi parantur. 2. Duae sententiae fuerunt, altera Silani, altera Caesaris. 3. Templum Jovis Statoris eodem tempore quo Roma ipsa conditum est. 4. Epistulas vidimus quae a quoque scriptae erant. 5. Uterque nostrum eadem audivit quae tu. 6. Aliis divitias aliis potestatem pollicitus est. 7. Optimus quisque amore gloriae semper ductus est. 8. Haec castra, id quod speravimus, bene munita sunt. 9. Negatne haec quisquam eorum qui adsunt? 10. Nonnulli, Caesar, te metuerunt, sed illa non est tua culpa. 11. Parietes ipsi voces tuae conjurationis non continent. 12. Nullas orationes nisi Ciceronis lego. 13. Adventus ipse Pompei socios confirmavit.

Exercise XVII, Page 157.

1. Cur hos fideles equites Romanos omittam? 2. Utilitas rei publicae omnes rationes meae salutis vincat. 3. Jam diu, patres conscripti, inter haec pericula et insidias vivitis. 4. Cur hi vita et hoc spiritu communi unam horam fruuntur? 5. Noli mihi parcere. 6. Viros delectos ad omnes labores habebat. 7. Exeat;

proficiscatur; Mauium solum Paesulis in castris ne relinquat. 8. Vitamne civium nostrorum propter metum periculorum neglegamus? 9. Ei qui contra praedones pugnauerant fortitudinem probitatemque Pompei norant. 10. Catilina jam diu copias, arma, signa militaria parabat. 11. Quem ducem deligamus? 12. Eum sententiam rogabas.

Cicero complures annos his studiis artis suae deditus fuit. In judiciis semper aderat et oratores clarissimos audiebat. Fere viginti quinque annos natus causas Romae ipse agere coepit. Prima oratio pro quodam P. Quinctio habita est, cuius frater, illo herede relicto, mortuus erat. In hac causa Cicero contra Hortensium locutus est, oratorem ejus temporis praestantissimum, et propter hujus famam in magno metu fuit.

Exercise XVIII, Page 160.

1. Praetorem ad domum Cethegi misi qui gladios et sicas reperiret. 2. Utinam ad urbem ne rediissemus! 3. Di immortales istud consilium mutent! 4. Nonnulli senatores, ne sententiam de supplicio conjuratorum ferrent, eo die afuerunt. 5. Utinam omnes principes quos amissimus nunc viverent! 6. Nemo melius te hunc virum defendat. 7. Suntne illi viri digni qui amicitia nostra fruantur? 8. Legatis has epistulas dedit quo plus fiducia haberent. 9. Haec breviter exponam ut ea scias. 10. Ne quid detrimenti res publica caperet, vulnera gravia accepimus. 11. Amicos fideles invenisti qui te isto metu liberarent. 12. Servate domos vestras summa diligentia. 13. Ne plura dicam, hae omnes dissensiones exstinctae sunt.

Exercise XIX, Page 163.

1. Nullum tempus erat quin de libertate populi Romani cogitarem. 2. Res ita administravi ut vos omnes conservaremini. 3. Nemo in tota provincia fuit quin haec sciret. 4. Quadriennium nullum scelus fuit quin Catilina cogitavisset. 5. Conjurati nihil fecerunt quin consuli statim nuntiaretur. 6. Quis est qui fortia facta patrum nostrorum obliviscatur? 7. Tanta auctoritas in Senatu erat et tanta concordia inter omnes bonos cives ut haec conjuratio opprimeretur. 8. Sunt in hoc concilio qui pericula quae nobis imminere non videant. 9. Nemo adest, quod sciam, quin fidelis sit. 10. Nemo tam stultus est quin hanc conjurationem videat. 11. Quis erat qui vos defenderet? 12. Tam frequentes convenistis ut studium vestrum facile viderem.

Postero anno Cicero causam suscepit cuius defensione summam gloriam adeptus est. Per Sullae dictaturam caedes Romae paene cotidie factae erant. Alii dictatoris jussu occisi erant, ut ille inimicos suos ulcisceretur; alii ab eis qui proprias injurias ulcisci voluerunt interfecti sunt. Inter hos fuit Sex. Roscius quidam, civis dives Amerinus, qui a vicinis inimicis occisus erat.

Exercise XX, Page 166.

1. Magno dolore afficitur quod nos omnes non interfecerit. 2. Cum primum haec sensit, Romam rediit. 3. Nonnulli Ciceronem accusaverunt quod Catilinam emisisset neque eum comprehendisset. 4. Quia murus inter nos et Catilinam interest, eum jam non metuo.

✓ 5. Ubi Genavam veni, epistulas ibi inveni quas ad me miserat. 6. Cum socios suos Romae reliquisset, eos semper cavebam. 7. Conjurati, postquam comprehensi sunt, in Senatum introducti sunt. 8. Quoniam Senatus decretum nondum audistis, id vobis exponam. 9. Simul ac Cicero epistulam Lentulo ostendit, signum hic cognoverat. 10. Gratiae mihi actae sunt quod civitatem conservavisset. 11. Te accusaverunt quia illam pecuniam accepisses. 12. Laetus sum quod hic mansisti.

Exercise XXI, Page 169.

✓ 1. Dum vivam, huius loci et huius diei meminero. 2. Cum Cicero curiam ante diem sextum Idus Novembres ingressus est, oculi omnium senatorum ad eum conversi sunt. 3. Cum legati Allobrogum appropinquavissent, praetores eos comprehenderunt. 4. Ne exspectemus dum perveniat. ✓ 5. Senatores, cum Catilinam viderent, subsellia inania reliquerunt. 6. Cicero epistulas non prius aperuit quam Senatus convenit. 7. Nihil de hac re dicam antequam venerit. 8. Tum cum has res administrabam, mors mihi semper imminebat. 9. Cum locum idoneum reppereramus, ibi complures dies morati sumus. 10. Dum epistulae recitantur, nonnulli e curia decesserunt. 11. Mortem metuebamus donec tu nobis subsidio venisti. ✓ 12. Cum venies, me domi invenies.

Ei qui Roscium occiderant ad Chrysogonum, Sullae libertum, adierunt, qui nomen Rosci numero proscriptorum addidit. Bona Rosci tum publicata sunt atque auctione simulata vendita sunt. Chrysogonus ea minimo emit et

deinde Roscium adolescentem, qui in praedio ad Ameriam interea manserat, e domo patris expulit. Chrysogonus et ejus socii bona inter se nunc diviserunt. Roscium autem adhuc metuebant, itaque eum caedis patris sui accusaverunt.

Exercise XXII, Page 173.

1. Provide, Patres Conscripti, ne officium vestrum neglegatis. 2. Voces audio eorum qui verentur ut civitatem defendam. 3. Lentulus Catilinam monuit ut auxilio servorum uteretur. 4. Senatus decrevit ut conjurati interficerentur. 5. Te cohortor ut omnia sine metu indices. 6. Oramus ut di immortales hanc urbem et vitam uxorum nostrarum et liberorum conservent. 7. Multo magis timendum est ne amicorum nostrorum obliviscamur. 8. Cicero effecit ut nemo bonus interiret. 9. Vellem pater meus viveret. 10. Nolle-mus ille has epistulas accepisset. 11. Efficiamus ut intellegat. 12. Oportet meis mandatis pareas. 13. Necesse est hanc urbem relinquo. 14. Me impedivisti quo minus haec loca viderem.

Exercise XXIII, Page 175.

1. A Gallis quaesivit cur domum suam unquam venissent. 2. Quid quod, ut tu accessisti, ceteri senatores decesserunt? 3. Cicero ostendit ubi Catilina fuisset quae consilia iniisset, quos convocavisset. 4. Scio quis Etruria potitus sit; quis Faesulis castris praesit. 5. Ab eo quaesivimus, quid de his epistulis sentiret. 6. Intellegis quid fieri jusserim. 7. Jam scis quid de eo sentiam. 8. Illo tempore nescimus fuissetne in

Sicilia necne. 9. Quaeramus utrum hic mansurus sit an Romam iturus. 10. Haud scio an majores labores nobis suscipiendi sint. 11. Scisne quo itinere profectus sit? 12. Nescio sitne profectus an in urbe manserit.

Quamquam omnes Chrysogonum, Sullae amicum, metuebant, Cicero tamen defensionem Rosci audacter suscepit; in initio ipso orationis Chrysogonum palam accusavit. Haec dixit: 'Chrysogonus, judices, fortunis alienis potitus est, et, cum ille vivat, a vobis petit ut eum condemnetis et se ipsum metu ita liberetis, Roscio enim vivo, metuit ut hanc egregiam hereditatem ipse retineat.

Exercise XXIV, Page 178.

1. Cicero, si optimum judicavisset, Catilinam suae vitae periculo sustulisset. 2. Si Appia Via ibis, amicos ante noctem consequere. 3. Si in hac urbe manebunt, supplicium quod merent patientur. 4. Si te comprehendi et occidi jubebo, quid metuum? 5. Si in exsilium statim eas, tempestatem odi vix feram. 6. Si mater paterque tuus te odissent, quid faceres? 7. Nisi servatus esset, evadere potuit. 8. Nisi officium tuum oblitus esses, civitatem defendere debebas. 9. Si patriam amamus, decretis ejus pareamus. 10. Si ab eo quaeras cur hic maueat, nihil respondebit. 11. Si amicos habuisset, venissent. 12. Noli decedere, nisi vis.

Exercise XXV, Page 182.

1. Dum modo haec pericula a civibus meis depellantur, hanc tempestatem invidiae laetus subibo. 2. Quam-

quam primo insolenter responderat, postremo tamen nihil negavit. 3. Si severitate utere, melius illud erit; si minus, nescimus quid fiat. 4. Non necesse est metuamus, dum modo propius ne accedat. 5. A me quaeris quid facturus sim, quasi non tibi consilia mea jam ostenderim. 6. Quamvis nihil in epistulis inveniat, nimia tamen diligentia nobis non timenda est. 7. Si Catilina exibat, urbs maximo periculo liberabitur; si non exibat, cum eo nobis semper dimicandum erit. 8. Cum multi ex eis qui Romae manserant cives sint, eos moneo ne quid contra rem publicam conentur. 9. Hunc virum defendis quasi omnia facta ejus bona sint. 10. Milites domum reverterunt tamquam vicissent. 11. Si non revertemur, tamen esto bono animo. 12. Si hic vir condemnatus erit, omnes probabunt; sin absolutus erit, nos culpabunt. 13. Etsi curiam ingreditur, nemo eum salutabit.

Cicero deinde exposuit ut Roscius pater per odium occisus esset, ut sicarii Chrysogono persuasisset ut Rosci nomen numero proscriptorum adderet, denique ut filium caedis accusavissent. Sullam ipsum non culpavit sed excusavit, quod factorum liberti sui ignarus esset. Roscius sententis judicium absolutus est, Cicero tamen paulo post Roma decessit atque se Athenas et in Asiam recepit.

Exercise XXVI, Page 185.

1. Nonnulli fuerunt qui dicerent Ciceronem Catilinam in exsilium ejecisse. 2. Vidisti senatores de periculo illius sollicitos esse. 3. Cethegus scripsit se illa omnia quae legatis Allobrogum pollicitus esset facturum esse.

4. Cur speras lenitatem meam sempiternam fore?
 5. Sentiant me scire quae contra rem publicam cogitent, neque tamen moventur. 6. Quot homines putas esse qui haec omnia quae detulerim credant? 7. Cicero Catilinam ducem belli periculosi fore vidit si eum ex urbe egredi pateretur. 8. Dico te haec omnia maximo vendidisse. 9. Cicero dixit eum qui hostis rei publicae esset nulla ratione civem esse. 10. Scripsi ad te senatores, cum Catilinam vidissent, subsellia inania reliquisse. 11. Nescit me epistulas quas miserat invenisse. 12. Credo te hac de re nihil dixisse antequam advenisset.

Exercise XXVII, Page 188.

1. Scimus Ciceronem, si optimum iudicavisset, Catilinam suae vitae periculo sublaturum fuisse. 2. Dixi te, si Appia Via ires, amicos ante noctem consecuturum esse. 3. Credo eos, si in urbe maneant, supplicium quod mereant passuros esse. 4. Scivisti si te comprehendi et interfici juberem, nihil mihi timendum fore. 5. Vidi si in exilium statim ires, me tempestatem invidiae vix laturum esse. 6. Dixi, ne decederet, nisi vellet. 7. Scis, si amicos habeat, eos ei auxilio venturos esse. 8. Constat, si Catilina exeat, fore ut urbs maximo periculo liberetur; si non exeat, cum illo nobis semper dimicandum esse. 9. Credo si curiam ingrediatur, neminem eum salutaturum esse. 10. Vides, si quaeras cur hic maneat, eum nihil responsurum esse. 11. Dico te, nisi officium tuum oblitus esses, civitatem defensurum fuisse. 12. Nescio quae facturus fueris, si haec audivisses.

Cicero in alio opere nobis dicit se Roma decessisse; corpus eo tempore debile fuisse et amicos suos metu-isse ut labores fori perferre posset. Itaque et amicos et medicos eum monuisse ut artem suam deponeret. Cicero autem dicit se omnia pericula subire maluisse quam artem, quam delegisset, deponere. Putabat si genus dicendi mutaret et orationem remissionem coleret, se omnia pericula vitaturum esse. Hinc constituit Roma abire.

Exercise XXVIII, Page 192.

1. Nullum scelus suscipi posse videtur quin a te oriatur. 2. Jam diu hanc urbem pulcherrimam igni gladioque vastare cupis. 3. Vidi fore ut socios eius non possem persequi. 4. Cum primum hanc urbem relinquere jussus est, decessit. 5. A multis dicitur nimio supplicio affectus esse. 6. Dictum est hanc epistulam a Lentulo scriptam esse. 7. Hoc signum te a tanto scelere prohibere debuit. 8. Mihi ab his hominibus noceri non potest. 9. Memini te simul ac perveneris hoc dicere. 10. Facile est credere eum venire non potuisse. 11. Verbis meis motus esse videris. 12. Nobis licebat has epistulas tibi reddere.

Exercise XXIX, Page 194.

1. Curabisne has epistulas scribendas et mittendas? 2. Conjurati comprehensi Romanos omnes summo gaudio affecerunt. 3. Populum Romanum unum et idem hodie sentientem videmus. 4. Deos venerati, domos vestras redite atque eas sicut proxima nocte defendite. 5. Consules hanc statum collocandam locaverunt.

6. Omnes cives te hanc urbem relinquentem ad portas laetissimi prosequuntur. 7. Tempia nostra et tecta spolianda et comburenda reliquimus. 8. Cethegus nihil suspicans a me statim vocatus est. 9. Consul exercitum Catilinae adortus mox fugavit. 10. Libertatem civium Romanorum imminutam ne perferamus. 11. Triduo eum ex urbe decedentem vidimus. 12. Hoc templum a Verre spoliatum omnes statuas pulcherrimas amisit.

Cicero cum Athenas venisset, sex menses apud Antiochum fuit, sapientem praestantissimum, et studium philosophiae quod a prima pueritia ab eo cultum erat, renovavit. Eodem tempore Demetrium, clarum dicendi magistrum, audivit. In compluribus urbibus Asiae quoque doctrina et disciplina praeceptorum clarissimorum fruebatur. Postremo Rhodum venit, ubi eundem Molonem audivit, quem antea Romae cognoverat, virum sapientissimum atque maxime egregium praeceptorem.

Exercise XXX, Page 197.

1. Legati Allobrogum ad tumultum Gallieum excitandum Romam missi erant. 2. Nihil omissum est quod ad deos placandos pertineret. 3. Video hos omnes rei publicae defendendae causa convenisse. 4. Quid de duce ad hoc bellum deligendo dicamus? 5. Suspicionis vitandae causa nihil respondit. 6. Homines ad consules praetoresque occidendos paravisti. 7. Veniendi cupidissimi fuimus. 8. Facile est intellectu cur absit. 9. Siculi nuntios Romam ad Ciceronem auxilium petiit miserunt. 10. De injuriis Verris ques-

tum venerunt. 11. Difficile est dictu quando perventuri sint. 12. Nos necandos Cethego attribuit.

Review, Page 198.

1. Numquam, cives, cupiam ut audiat L. Catilinam exercitum contra vos ducere. 2. Conjurati metuerunt ne Cicero et Senatus severitate in se uterentur. 3. Consilium belli deponat et in exilium statim eat! 4. Si me audies, non video cur hoc facere non possis. 5. Homines comprehendimus qui Romae ad Catilinam accipiendum manserunt. 6. Cum haesitaret, ab eo quaesivi cur non jam profectus esset. 7. Ei qui in hoc mari navigabant metuerunt ut fortunae suae tuae essent. 8. Dum inter se de condicionibus colloquuntur, alius legatus pervenit. 9. Biduum expectavimus dum amici tui epistulas afferrent. 10. Difficile est intellegere quo modo Catilina tot socios invenerit. 11. Nescio an verba mea memineras necne. 12. Non credo mortem a deis supplicii causa constitutam esse.

SUPPLEMENTARY EXERCISES IN CONTINUED DISCOURSE.

13, Page 199.

Cicero post unum annum quam in Italiam redierat, quaestor creatus est, quem magistratum Cotta et Octavio consulibus gessit. Ex lege Sullae Dictatoris omnis quaestor postquam a magistratu abiit senator perpetuus factus est. Cicero autem, antequam officiis senatoris fungi coepit, Siciliam provinciam sortitus est atque se Lilybaeum recepit. Eo tempore duo quaestores in Sicilia fuerunt, quorum alter Lilybaei, alter Syracusis habitabat.

14, Page 200.

Cicero triginta duos annos natus Romam e Sicilia iterum rediit. Eo tempore optimates, vel nobiles, in re publica dominabantur. Illi nobiles mores egregios majorum suorum acceperant, qui Romam magnam et potentem in bellis Punicis Macedonicisque fecerant. Omnes erant nobiles qui magistratus curules inter majores numerare potuerunt, et is nobilissimus fuit cujus in atrio maximus numerus imaginum consulum, censorum, dictatorum fuit.

15, Page 200.

Hoc tempore quoque nobiles jam multos annos omnes honores adipiscebantur. Nemo nisi nobili genere natus magistratus creari poterat. Hoc quidem non lege sanctum erat sed mos fuit. Omnino secundum legem fuit equitem Romanum vel etiam quemvis civem consulem creari; sed tamen Romani novis hominibus, ut eos appellabant quorum patres magistratus curules non fuerant, non favebant.

16, Page 201.

Haec nobilitas omnes virtutes optimas, fortitudinem, constantiam, patientiam, prudentiam, sapientiamque olim possederat; et populus Romanus ejus duces laetissimus sequebatur et consiliis ejus utebatur. Sed quinquaginta annos proximos ante Ciceronem natum, ejus potestas paulatim imminuta erat, ut jam non, ut antea, fiducia populi frueretur; et quamquam ejus auctoritas postea creverat, nunc tamen ordo equester Romanus ei maxime inimicus erat.

17, Page 201.

Centum annis unus tantum novus homo consulatum, summum honorem rei publicae, adipisci potuerat. Hic erat C. Marcius, alius Arpinas. Cicero idem facere conari constituit. Antequam autem consulatum assequi posset, necesse erat magistratus inferiores, aedilitatem praetoriamque primum gerere. Interea magnam famam adeptus est C. Verrem accusando, unum e nobilibus, qui in Sicilia triennium praetor fuerat, ubi socios omni modo spoliavit.

18, Page 202.

Nullum genus in Sicilia avaritia, crudelitate, contumeliis Verri liberum fuerat. Divites pecunia vel artificiiis spoliavit; alios graviora vectigalia pendere coegit; omnes oneribus quam gravissimis affecit. Triennio insulam magis vastavit quam vel duo bella servilia vel longum bellum inter Romam et Carthaginem. Opportunitatibus suis tam diligenter usus est ut gloriaretur se satis ad vitam otiosam paravisse, etiam si plus dimidiam partem praedae suae reddere cogeretur.

19, Page 203.

Siculi, cum primum Verres e Sicilia decessit, eum in iudicium vocare constituerunt, et Ciceroni, qui quaestor Lilybaei quinque ante annis fuerat, persuaserunt ut causam susciperet. Verres ab Hortensio defensus est et auxilio omnium nobilium fretus erat. Amici ejus primo largitionibus et minis actionem tollere conabantur; cum autem hoc fieri non posse comperissent, alium actorem pro Cicerone substituere conati sunt.

20, Page 204.

Actor quem amici Verris pro Cicerone substituere conati sunt Q. Caecilius Niger erat, qui quacstor rei fuerat, controversiam cum illo habuerat, eoque, ut dicebatur, magis posse videbatur Verrem injuriarum condemnare. Siculi autem hunc Caecilium respuerunt, non modo ut Hortensio non parem, sed ut suae causae non deditum. Per actionem, quam Romani divinationem appellabant, iudices constituerunt quis actor deligeretur.

21, Page 204.

Cicero in hac divinatione orationem habuit qua iudicibus persuasit ut se ad Siculos defendendos deligerent. Haec oratio "Divinatio in Quintum Caecilium" appellatur. Verrem autem et ejus amicos spes nondum deseruit. Iudices argumenta in Sicilia ipsa colligi jusserunt et Ciceroni ad hanc rem centum decem dies tribuerunt. Verres interea alium actorem substituere iterum conatus est, qui se propter scelera superiora in Achaia commissa accusaret.

22, Page 205.

Hic autem novus actor ex Italia numquam inquirendi causa exiit. Cicero, Lucio consobрино adjuvante, labores suos quinquaginta diebus perfecit et rediit copia argumentorum instructus, testibusque frequentibus comitatus qui ex omnibus partibus insulae coacti erant. Hortensius unam reliquam spem absolutionis nunc capitavit, quae non dubia videbatur. Sciebat, si res annum differri posset, Verrem salvum fore, cum ipse consul et Metellus praetor tum futuri essent.

23, Page 206.

Hortensius scivit novum praetorem Metellum improbos iudices pro eis quos praetor M'. Acilius Glabrio delegisset substituturum esse, sed Cicero huic consilio obstitit, et prima oratione, quae "Actio Prima" appellatur, argumenta quae collegerat exposuit. Hortensius, qui dilatione fretus fuerat, respondere non paratus erat, ac post diem primum causam deseruit. Priusquam omnia argumenta audita sunt, Verres Roma decessit et absens condemnatus est.

24, Page 206.

E septem orationibus Verrinis duae tantum, "Divinatio in Q. Caecilium" et "Actio Prima," habitae sunt; quinque reliquae a Cicerone sunt conscriptae postquam Verres condemnatus Massiliam in exilium ivit. Prima oratione Cicero urbanam Verris praeturam tractavit; quattuor reliquis ea quae ille in Sicilia fecerat, juris dictionem, decumas frumentarias, furta signorum, supplicia injusta civium.

25, Page 207.

Cum homo mortuus erat atque bona reliquerat, Verres heredem in iudicium trahebat et tantopere terrebatur ut aut largitionem daret aut se hereditate privari pateretur. Verres antequam Romam reliquit audierat Dioni cuidam magnas fortunas ea condicione legatas esse, ut quasdam statuas in Foro collocaret. Mos enim erat apud Siculos, ut homines heredes urbem suam exornare testamentis juberent.

26, Page 208.

Ubi heres, statuum, ut testamento jussus, collocare neglexerat, multam Veneri Erycinae, quae dea in templo in Monte Eryce colebatur, pendere cogebatur. Hic Dio igitur statuas ex testamento collocaverat. Verres tamen, Veneris nomine, Dionem accusavit, qui falsis testimoniis postremo condemnatus est. Multam autem, quam pendere coactus est, non Veneri sed Verri pendere jussus est. Hoc unum tantum ex multis exemplis est juris dictionis Verri.

27, Page 208.

Tria genera vectigalium frumentariorum in Sicilia erant. Horum primum decuma erat, — decima pars, ut significat nomen, messis quam agricolae civitati pendebant. Secundum erat 'emptum,' quod sic appellabatur quia frumentum erat quod ex agricolis a civitate emebatur. Vectigal erat, quod lex coegit agricolas vendere minoris quam quanti frumentum erat. Tertium vectigal 'aestimatum' erat, quod sic appellabatur quia agricolae praetori ad ipsius usum aut frumentum aut parem pecuniae summam praebere cogebantur.

28, Page 209.

Haec vectigalia fuerunt gravia et injusta, sicut erant, sed Verres, modo quo cogebantur, ea multo graviora fecit. Primum omnium, tota Hieronis lege, quae antea valuerat, rejecta, novas leges constituit. Hoc edictum proposuit: Quicquid decumanus declarabit, agricolam pendere debere, tantum decumano pendere cogetur. Sic agricolae miseri per scelus decumanorum omni frumento suo spoliari poterant.

29, Page 210.

C. Heius quidam erat, dives Mamertinus, cujus domo Verres magnopere delectabatur. Hic Heius sacrarium habuit in quo quattuor signa pulcherrima servabantur, quae ab artificibus clarissimis Graecis, Praxitele, Myrone, Polycleto, facta erant. Tam mirabilia haec erant ut omnes qui Messanam adierunt ea spectatum venirent; Verres autem ea sustulit, simulavitque se ea ab Heio parvo emisse, quamquam hic vi ea vendere coactus erat.

30, Page 211.

Ubi praetor Romanus e Sicilia decesserat et Romam redierat, Siculi legatos mittere solebant qui senatui declararent quam bene benigneque praetor provinciam administravisset. Cum igitur Verres Romam rediisset, legationes missae sunt et inter legatos erat hic C. Heius. Heius nolebat dicere quo modo Verres signis suis politus esset; sed cum Cicero eum hortatus esset ut vera diceret, omnia patefecit.

31, Page 211.

Cicero dicit Heium virum summae dignitatis in sua urbe esse; Romam venisse ad Verrem laudandum, quod a civibus suis hoc facere coactus esset; haec signa domi suae numquam venalia habuisse, neque nisi coactus esset quemquam ei umquam persuasurum fuisse ut sacra signa venderet quae majores sibi ornamenta sacrari reliquissent; illum tamen ut Verrem laudaret venisse neque contra istum locuturum fuisse si sibi tacere licuisset.

32, Page 212.

Denique hac oratione "De Signis," Cicero multa furtâ enumerat quae Verres Syracusis fecit, et duos Romanos Syracusanis notos comparat, Marcellum, qui hostis eas obsessas ceperat, et Verrem, qui missus erat ut eas pace administraret: Marcellum vitam Syracusanorum servasse; Verrem effecisse ut Forum sanguine eorum redundaret. Urbi ipsi, omnium Siciliae urbium pulcherrimae, Marcellum pepercisit; Verrem eam omnibus ornamentis publicis spoliasset.

33, Page 213.

Oratione postrema "De suppliciis" Cicero dicit quo modo Verres eos qui sibi restiterint ultus sit, et qua crudelitate in eos usus sit. Gavius quidam e carcere Syracusano evaserat et Messanam se receperat ubi palam gloriabatur se a Verre crudelitatibusque eius mox afuturum esse. Ita accidit ut Verres eo tempore Messanae esset, et cum e quibusdam amicis audivisset quid Gavius gloriatus esset, eum palam verberari statim iussit.

34, Page 213.

Gavius, dum verberatur, exclamavit: "Civis Romanus sum." Verres autem simulans se hoc non credere dixit illum fugitivum esse. Cum homo miser iterum exclamavisset se civem Romanum esse, Verres crucem in litore collocare non dubitavit et in eam virum tollere in conspectu Italiae, ubi ille se mox fore gloriatus erat. Ita nomen civis Romani, quod sanctum antea semper habitum erat, Verres violavit.

35, Page 214.

Verres condemnatus Massiliam in exilium decessit, ubi multos annos mansit. Denique Romam rediit, ubi habitabat cum post caedem Juli Caesaris Bellum Civile coortum est. Traditum est eum ab Antonio occisum esse quia signum quoddam tradere nollet quod multis ante annis Syracusanis ademisset. Cicero eo ipso anno, quo Verres condemnatus, aedilis creatus est et post paucos annos primum praeturam, deinde consulatum adeptus est.

PART THREE.

1, Page 217.

Cum Julius Caesar Idibus Martiis anno urbis conditae septingentesimo decimo occisus est, M. Antonius collega ejus in consulatu erat. Ille veritus ne conjurati se quoque occiderent, id quod dicuntur facere cogitavisse, se illo die abdidit et domum munivit. Ubi autem sensit nil in se temptari, postero die se in publico ostendere ausus est. Lepidus cum exercitu ad Romam erat, in Hispaniam decedere paratus, quae provincia cum parte Galliae ei attributa erat. Hic illa nocte post eadem Caesaris cum copiis Forum occupavit atque etiam cogitavit se dominum urbis facere; sed Antonius ei persuasit ne hoc faceret et sua filia filio ejus in matrimonium data, eum sibi conciliavit. Lepidum Pontificem Maximum etiam fecit, quod sacerdotium morte Caesaris vaenefactum erat.

2, Page 218.

Antonius primo simulavit se conjuratis amicum esse, filium suum obsidem ad eos misit eosque adeo fefellit, ut Brutus apud Lepidum et Cassius apud Antonium cenaret. Sic eis persuasit ut decretum quod fecerat probarent, quo omnia Caesaris acta confirmata sunt. Denique in funere Caesaris animos populi contra conjuratos tantopere incendit ut Brutus et Cassius domos et

vitam vix defenderent, et paulo postea cum omnibus ceteris conjuratis ex urbe decederent. Cicero quoque, qui inconstantiam conjuratorum magnopere improbabat, urbem reliquit. Antonius senatum Kalendis Junius convocavit, qui de rei publicae salute deliberaret; prius autem quam is convenit, omnes partes Italiae ille adierat, ut comperiret quo animo homines erga conjuratos essent.

3, Page 219.

Interea Octavius adolescens, qui ab avunculo Caesare heres nominis hujus et bonorum relictus erat, cum primum ejus mortem audivit, e Macedonia in Italiam rediit atque Neapolim ante diem quartum decimum Kalendas Majas advenit. Hirtius et Pansa eum ad Ciceronem adduxerunt, cujus consilio Octavius se paritum esse pollicitus est. Hoc tempore duodeviginti annorum erat. Cum Romam rediit, spectacula primum et ludos in honorem victoriarum Caesaris edidit. Interea Antonius eum per Italiam iret, illo decreto utebatur quo acta Caesaris confirmata erant; multa etiam finxit quae non inerant hisque addidit. Inter alia, pecunia corruptus, regi Deiotaro regnum reddidit, quo Caesar hunc privaverat, quia hic Pompeio Bello Civili auxilium tulisset. Pecuniam publicam quoque, quam Caesar Romae in templo condiderat, cepit eaque usus est ad Dolabellam, qui consulatum occupaverat, et majorem partem exercitus corrumpendam.

4, Page 220.

Cicero ante diem undecimum Kalendas Junias Romam redire constituit ut, cum Senatus Kalendis Junius con-

veniret, adesset. Cum multi amici eum hortarentur ne urbem ingrederetur, rursus abire constituit et in Graecia peregrinari. Quo libentius hoc faceret, Dolabella eum unum e legatis suis nominavit. Antonius quoque, ut Brutum et Cassium ab urbe tolleret, eos legavit qui frumentum ad usum rei publicae in Asia Siciliaque emcrent. Interea Sex. Pompejus, Pompei Magni filius, qui magno exercitui in Hispania praeerat, litteras ad consules misit quibus condiciones pacis amicitiaeque proposuit. Quas cum Senatus accepisset, Hispaniam reliquit et Massiliam pervenit. Cicero, qui in Graeciam profectus erat, ventis adversis ad Italiam redire coactus est. Veliam ante diem sextum decimum Kalendas Septembres advenit, ubi cum Bruto colloquium habuit, qui paulo post ad Macedoniam provinciam suam est profectus.

5, Page 221.

Cicero post hoc colloquium Romam rediit quo pridie Kalendas Septembres pervenit. Postero die Senatus convenit, et Cicero ab Antonio nominatim vocatus se excusavit quod e labore itineris se nondum satis refecisset. Ejus absentia Antonio magnopere displicebat, qui oratione sua palam minatus est se jussurum domum Ciceronis dirui. Causa propter quam Cicero adesse nolebat erat quod Antonius Caesari quosdam novos honores decernere voluit. His Cicero assentiri noluit, quamquam sciebat inutile esse eis resistere. Postero die quoque Senatus convenit sed Antonius auit; Cicero autem aderat et orationem habuit, primam e quattuordecim contra Antonium habitis. Hae omnes

Philippicae appellantur, quod orationibus a Demosthene in Philipppum regem Macedoniae habitis similes fuerunt.

6, Page 222.

Prima Philippica Cicero de actis quibusdam Antonio disputavit, qui simulabat decreta quae fecisset in libellis a Caesare relictis a se inventa esse. Antonius tamen leges quae a Caesare latae erant non servaverat. Una ex his vetuit quemquam provinciam praetoriam amplius annum vel consularem amplius biennium tenere. Antonius cum hanc legem sustulisset, tamen dictitabat "acta Caesaris" servanda esse, et res quas in libellos Caesar rettulerat, — vel saltem quae Antonius dixit illum in libellos rettulisse, — pro actis Caesaris proferebat. "Vellem Antonius ipse adesset," exclamavit Cicero; "tum nobis diceret quo modo acta Caesaris defenderet." Haec oratio est brevis sed dignitatis audaciaeque plena. Antonius cum comperisset quae Cicero dixisset, tam iratus fuit ut Senatum convocaret atque Ciceronem adesse juberet.

7, Page 223.

Antonius, cum primam orationem Ciceronis legisset, intellexisse videtur necesse esse aut Ciceronem vincere aut ab eo vinci. Senatus ante diem quartum Nonas Septembres convenerat. Antonius deinde rus ivit, ubi orationem scripsit qua Ciceroni responderet. Senatus tum in aedem Concordiae convenit. Ciceronis autem amici, vim Antoni metuentes, illi persuaserant ne adesset. Antonius in Ciceronem vehementissime dixit, et declaravit illum auctorem fuisse Caesaris caedis, sperans se hoc

modo in illum milites excitaturum esse, quos prope templum collocaverat ubi suam vocem audire poterant. Paulo post Cicero ad villam suam ad Neapolim ivit, ubi Philippicam secundam scripsit. Hanc autem non statim edidit, sed prius ad Brutum et Cassium misit, quibus magnopere placebat.

8, Page 224.

Ne quis putet Ciceronem umquam cogitasse hanc Philippicam secundam habere. Neque omnino certum est hunc voluisse eam ab Antonio legi, aut Antonium eam umquam vidisse. Sunt qui credant hanc orationem causam irae Antoni in Ciceronem et postremo mortis hujus fuisse. Cicero, cum audiisset quae Antonius in ipsum in Senatu dixisset, in hac oratione scripsit quae ipse sentiebat, non ea quae edere volebat. Contumeliae plena est oratio, et multi Ciceronem ignaviae accusaverunt quod eam palam, sicut haberi videtur, habere non auderet. Is enim qui eam legit, "Patres conscripti" identidem invenit et verba similia, quasi orator in Senatu adfuerit. Etiam rogat cur Antonius non adsit.

9, Page 225.

Cicero primum rogat cur acciderit ut per viginti annos res publica nullum hostem habuerit quin inimicus suus quoque fuerit. "Et tu, Antoni, quem verbo numquam laesi, cur me tuis contumeliis petisti? Dicis Caesarem meo consilio occisum esse. Vereor, Patres conscripti, ne nonnullum falsum testem paravisse videar, qui mihi laudes impertiret quae meae non sunt. Quis me in illa re clara nominari umquam audivit? Eorum qui

facti auctores fuerant cujus nomen est occultatum? Multi quidem quamquam afuerunt se adfuisse gloriati sunt; tantopere participes facti haberi voluerunt. Sed nemo qui aderat nomen occultare umquam conatus est. Ego si adfuissem, meum occultare neque voluissem neque potuissem.

10, Page 226.

Privatae vitae tuae scelera omittam; sunt quae hic commemorare non possim; sed publica acta tua recognoscamus. Pauca foedissima quae fecisti patefaciam. Quaestor creatus te ad Caesarem statim recepisti, quem solum perfugium sceleris improbitatisque esse sciebas. Cum te illius beneficiis locupletavisses, tribunatum adeptus es, in quo magistratu Caesari causam patriae oppugnandae prae buisti. Ille enim declaravit in te tribunatum violatum esse, itaque simulavit sibi rei publicae succurrendum esse. Nil in Caesarem dicam, quamquam nihil est propter quod homini liceat patriam suam oppugnare. Sed de te, Antoni, confitendum est te causam belli civilis miseri fuisse quod tum coortum est.

11, Page 227.

Si laus, Antoni, te inducere non potest ut recte agas, nonne metus te a factis foedissimis avertere potest? Memento qui finis tyrannis semper acciderit. Ne judicia quidem vereris; si quod es innocens, te laudo; sin quod tua potestate confidis et credis te ea evertere posse, iterum quaero intellegasne quid is timere debeat qui judicia condemnat? Si viros fortes illustresque cives non vereris, quod a tuis armatis comitibus prohibeantur quo

minus te adorianur, tamen crede mihi hos ipsos comites te non diu passuros esse. Te Caesari comparas. Confiteor te cupiditate regni illius similem esse; aliis autem rebus sentire non possum te cum illo comparandum esse."

12, Page 227.

Postquam Cicero Philippicam Secundam scripsit, Octavianus, Juli Caesaris filius adoptatus et heres, arbitratus causam esse quam ob rem Antonium timeret, hunc per servos quosdam occidere conatus est, sed hae insidiae compertae sunt. Interea Antonius se conjuratis magis inimicum praestabat. In Foro statuam Caesari collocavit cum hoc titulo: "Defensori dignissimo patriae." Octavianus eodem tempore Caesaris milites sibi conciliare conabatur et pollicitationibus quas eis faciebat cum Antonio certabat, ut cito magnum potentemque exercitum veteranorum cogeret. Cum autem nullum magistratum haberet, Senatum colebat, quo hic acta sua libentius confirmaret.

13, Page 228.

Octavianus Ciceronem maxime hortabatur ut Romam rediret et se adjuvaret. Cicero autem venire diu dubitavit, partim quod ingenio juvenis diffidebat, partim quod ejus amicitiam cum eis, qui Caesarem avunculum occiderant, improbavit. Postremo autem hac condicione rediit, ut Octavianus omnibus copiis suis ad Brutum et socios eius defendendos uteretur. Antonius ante diem quartum Kalendas Octobres Romam reliquit, ut quattuor legiones Caesaris quae a Macedonia redibant conduceret. Sed ex eis, cum Brundisium pervenissent, tres eum sequi nolue-

runt; tum omnes earum centuriones ad numerum trecentorum in conspectu suo et Fulviae uxoris occidi jussit; deinde Romam rediit una cum legione quam induxerat ut se comitaretur. Interea tres ceterae legiones quiescebant.

14, Page 229.

Antonius, cum Romam advenisset, multa et severissima edicta proposuit et Senatum in ante diem quintum Kalendas Novembres convocavit. Biduo antequam hic convenerat, certior factus, duas ex tribus legionibus quae Brundisii essent, Octavianum secutus atque Albae esse, his nuntiis tam perterritus est ut consilium Octaviani proscribendi desereret, et compluribus provinciis inter amicos distributis, urbem relinqueret ut Galliam citeriorem occuparet, quae provincia, lege populi simulata, Senatu invito, ei attributa erat. Protectione Antoni Cicero Romam rediit, quo ante diem quintum Idus Decembres pervenit. Statim cum Pansa, uno e consulibus designatis, collocutus est; quid optimum factu esset. Octavianus, ut voluntatem suam erga rem publicam ostenderet, Cascam, qui primus dictatorem percusserat, tribunum plebis ante diem quartum Idus Decembres fieri passus est.

15, Page 230.

Tribuni Senatum in ante diem quartum decimum Kalendas Januarias convocaverunt. Cicero illo die abesse cogitaverat, sed uno ante die edictum D. Bruti acceperat, cui Caesar paulo ante mortem Galliam citeriorem provinciam attribuerat, et quem Antonius nunc decedere jussit. Quo edicto Brutus audacter declaravit se provinciam Antonio non traditurum esse, sed contra

eum vi, si necesse esset, defensurum esse. Antonium igitur vetuit provinciam ingredi. Cicero, cum Senatus frequens convenisset, Philippicam Tertiam habuit, qua Octavianum laudat et dicit quo modo ille duas legiones ab Antonio abstraxerit. Antonium deinde vituperat et Tarquinio Superbo, regi ultimo, comparat, cujus nomen Romanis odiosissimum fuit. Postremo Senatum hortatur ut subsidium ad D. Brutum mittat.

16, Page 231.

Cicero, hac oratione in Senatu habita, in Forum tum descendit, ubi ad populum orationem habuit quae Philippica Quarta appellatur, qua populo dicit quae in Senatu dicta et facta essent. Octavianum iterum laudat et fidem duarum legionum quae hunc potius quam Antonium secutae erant; Antonium iterum vituperat. Romanis gratulatur eosque jubet gaudere se virum qualis sit D. Brutus ad libertatem suam defendendam habere. Ejus verba, quae pauca erant, populum concitavisse videntur, ut ei conclamaret eum illo die rem publicam iterum servavisse. Ciceronem vel hoc die vel postea iram celavisse aut propter metum tacuisse nemo dicere potest. Cum aetatem illius reputamus et pericula quae subiit, non satis admirari possumus animum quem his mensibus ultimis vitae suae praestitit.

17, Page 232.

Hirtius et Pansa, consules, Ciceroni amicissimi erant, eum saepe consuluerunt, sententiamque ejus magni aestimaverunt. Sed hi Caesaris quoque et Antoni amici fuerant; in hunc igitur rationibus severis uti volebant. Cum

primum magistratum suum inierunt, Senatum convocaverant, qui constitueret quid pro re publica optimum factu esset. Uterque magna cum constantia locutus est, pollicitus se libertatem civitatis defensurum esse, Senatumque hortatus ut idem faceret. Deinde petierunt ut Fufius quidam, qui consul quadriennio ante fuerat et Pansae socer erat, primus sententiam diceret. Cicero Antonium rei publicae hostem statim judicare voluit, sed hic Fufius, qui Antoni amicus erat, censuit ut, antequam hoc facerent, legatos ad illum mitterent qui eum monebant ne Galliam citiorem ingrederetur.

18, Page 233.

Alii senatores quoque huic sententiae Fufi assensi sunt, quod crudele injustumque esset hominem condemnare nisi primum audivissent possetne acta sua defendere. Cicero contra hanc sententiam in Senatu Philippicam Quintam habuit, qua censuit ut Senatus Antonium hostem judicaret et veniam eis militibus daret qui ante Kalendas Februarias ad officium redirent; ut D. Bruto etiam gratias ageret pro eis rebus quas in Gallia fecisset; ut statum M. Lepido decerneret; ut Octaviano gratias ageret eumque senatorem faceret. Cicero declaravit, Senatum, si haec sine mora decernerentur, omnia facturum esse quae tempus postulare; celeritate autem opus esse, qua si jam usi essent, nullum bellum eos habituros fuisse.

19, Page 234.

Patres Octaviano non modo eos honores quos Cicero proposuerat, sed etiam majores decreverunt. De legatis

autem ad Antonium mittendis non consentiebant. Triduum deliberaverunt et denique omnia quae Cicero jussit fecissent, nisi tribunus plebis intercessisset. Itaque legati ad Antonium profecti sunt, sed eis tantum praescriptum erat ut illum juberent Mutina ubi Brutum obsidebat decedere neque provinciae Galliae quicquam nocere; item ut Mutinam ad Brutum ipsum irent, atque ei et exercitui gratias populi Romani agerent. Cum Senatus tam diu deliberaret, populus quid factum esset scire voluit; a Cicerone igitur petiit ut e curia egrederetur et ad se verba faceret.

20, Page 235.

Vos, Quirites, quae a Senatu sint facta, jam audisse puto. Res enim ex Kalendis Januariis agitata est. Sententiam Senatus a vobis improbari scio. Nam ad quem legatos mittimus? Ad eum qui multis et nefariis sceleribus antea commissis, nunc imperatorem populi Romani petit et coloniam vestram fidelissimam fortissimamque obsidet. Atqui non legatio est sed, nisi parcebit, belli denuntiatio. Missi sunt enim qui ei imperarent ne consulem designatum peteret, ne Mutinam obsideret, ne provinciam vastaret, ne copias conscriberet, sed ut se Senatui populoque Romano dederet. Sed ea quae in Senatu modo dixi, nunc iterum dicam. Praedicam Antonium nihil harum rerum facturum sed Mutinam obsessurum esse et copias conscripturum ubicumque possit.

21, Page 236.

Postquam legati ad castra Antoni profecti sunt, hujus amici qui Romae erant, Fufio duce, ceteros cives conciliare

conabantur. Litteras ad Antonium miserunt et ab eo acceperunt et ex illius litteris eas, quae Senatui populoque placiturae esse videbantur, ediderunt. Cicero autem cum sentiret pericula quae civitati imminerent nondum depulsa esse orationem septimam in Antonium in Senatu habuit. Quamquam adhuc incertum fuit quae responsurus esset Antonius legationi quam ad eum Senatus miserat, Cicero tamen hortatus est ne ullas condiciones acciperent quas ille proponeret: omnes ordines populi Romani consentire; exercitus imperatoresque paratos esse; nihil timendum esse dum modo animum constantiamque, quae Romanos decerent, praestarent.

22, Page 236.

Consules, postquam legatio Romam reliquit, bellum parabant, si Antonius postulata legatorum respueret. Hi ante diem octavum Idus Februarias rettulerunt Antonium nullis Senatus postulatis paritum esse, neque legatos passurum ad D. Brutum ire. Etiam Antoni postulata secum rettulerunt, quorum haec praecipua fuerunt: ut Senatus copias suas remuneraretur; acta sua omnia confirmarentur; ne ulla ratio pecuniae, quam Caesar reliquisset et ipse cepisset, redderetur; ut ipse cum exercitu sex legionum Galliae ultiori praeficeretur. Pansa Senatum convocavit ut verba legatorum audiret, cum Cicero orationem vehementem habuit qua Senatum hortatus est ut maxima severitate in Antonium uteretur.

23, Page 237.

Cum Senatus Antoni responsum accepisset et postulata audisset quae legati afferebant, nonnulli aliam legationem

mittere voluerunt, sed Cicero hoc fieri prohibuit et postero die, cum Senatus iterum convenisset ut senatus consultum perscriberet quae priore die fecisset, orationem octavam in Antonium habuit. "Nonnulli" inquit, "tumultum esse dicunt; ego autem bellum esse dico. Nonne id Hirtius bellum appellavit, qui in litteris scripsit: 'oppidum cepi; equites eorum fugati sunt; multi occisi sunt.' Hanc pacem appellatisne?" Alia bella civilia deinde commemorat, quae cum hoc comparat, in quo omnes qui nomine Romanorum digni sunt, unum atque idem sentiunt.

24, Page 238.

Servius Sulpicius, unus e tribus legatis qui ad Antonium ierant, ad Mutinam mortuus erat, et postero die quam Cicero Philippicam octavam habuit, Pansa Senatum iterum convocavit ut deliberaret quos honores memoriae illius tribuerent. Consul ipse finis publicum et statuam proposuit. Alii dixerunt statuam eis solis ponendam esse qui in re publica defendenda vi occisi essent. Sed Cicero, qui ab adolescentia Sulpicii amicus fuerat et hunc juris peritissimum admiratus est, oratione, quae Philippica nona appellatur, Senatum hortatus est ut sententiam Pansae sequeretur. Haec oratione dixit, si casus Ser. Sulpicio mortem attulisset, se eum monumento dignum non putaturum fuisse, sed nunc neminem dubitare posse quin legatio ipsa causa mortis ejus fuisset, atque summos honores ei tribuendos esse.

25, Page 239.

Paulo postquam Philippica nona habita est, nuntii ad consules allati sunt M. Brutum Macedonia potitum esse,

ex qua C. Antonium, Marci fratrem, expulisse et multa alia feliciter gessisse. Pansa, cum primum hos nuntios accepit, ad eos audiendos Senatum convocavit. Ipse Brutum laudavit et censuit ut illi gratiae agerentur. Fufius autem, qui eum secutus est, declaravit Brutum, eum sine auctoritate Senatus egisset, exercitum suum statim tradere debere. Cicero tum surroxit aliamque orationem, quae Philippica decima appellatur, habuit, qua animo patientiaeque Bruti laudata, Romanos hortatur ut undique concurrant ad flammam belli civilis extinguendas quas Antonius incenderit: istum solum causam caedis esse; atque eos pacem habituros, dum modo eum oppriment.

26, Page 240.

Dum haec in Macedonia aguntur, Dolabella, qui Antoni collega in consulatu fuerat, in Asiam pervenit et Trebonium occidit, qui illi provinciae a Senatu praefectus erat. Consules, de his rebus certiores facti, Senatum convocaverunt, qui Dolabellam rei publicae hostem statim iudicavit atque ejus bona publicavit. Deinde agitabatur quem bello contra Dolabellam praeficerent. Alii P. Servilium, alii duos consules, Hirtium et Pansam, mittere et eis duas provincias, Asiam Syriamque, attribuire volebant. Pansa ipse hoc voluit, ut item ejus amici et Antoni, qui viderunt se hoc modo consules prohibitorum esse quominus D. Bruto, qui Mutinae adhuc obsidebatur, auxilio venirent.

27, Page 241.

Cicero, cum injustum esse putaret alium ad provinciam mittere ubi Cassius jam fuit, efficere conatus est ut Sena-

tus consultum fieret, quo imperium hujus provinciae illi committeretur, quamquam multi amici Cassi eum monuerunt ne Pansae resisteret. Perseveravit autem et pro hac sententia orationem Philippicam undecimam habuit: Dolabellam, cum hostis judicatus esset, bello persequendum esse; illum legionem, fugitivos, sceleratam impiorum manum habere; imperatorem igitur contra illum statim deligendum esse. Cassius autem Dolabellam interea jam superaverat, qui, ne in victoris manus veniret, se occidit.

28, Page 242.

D. Brutus Mutinae ita premebatur ut amici ejus metuerent ne caperetur et sicut Trebonius in Asia supplicio atrocissimo afficeretur. Itaque cum Antoni amici dicerent hunc nunc paratum esse pacem cum Senatu facere, multi monuerunt ut ad hunc secunda legatio mitteretur. Cicero ipse haec primo probavit et passus est se cum Servilio tribusque aliis senatoribus consularibus nominari. Mox autem sibi persuasit Antonium moram parare tantum conari, donec Ventidius ad se tres alias legiones adduceret. Aliam igitur orationem in Senatu habuit, qua hoc consilium repudiavit et tam vehementer locutus est ut abiceretur et Pansa paulo post proficisceretur ut se cum Hirtio et Octaviano contra Antonium conjungeret.

29, Page 243.

Cum Antonius epistolam ad Hirtium et Octavianum scripsisset qua his persuaderet eos et se et famam suam laedere, quod se cum illis qui Julium Caesarem occidissent conjunxissent, nihil ei responderunt, sed ad Cicero-

nem epistolam miserunt. Eodem tempore Lepidus litteras publicas ad Senatum misit, quibus eum hortatus est ut pacem cum Antonio faceret; quod Senatui magnopere displicebat; itaque cum gratias Lepido propter hujus amorem pacis agerent, petierunt tamen ut sibi id relinqueret: nullam pacem esse cum Antonio posse donec hic arma deponeret. Amici Antoni, epistula Lepidi confirmati, iterum hortabantur Senatum ut cum eo foedus faceret. Tum Cicero Philippicam tertiam decimam habuit, qua ostendit quam inutile sit cum Antonio pacem facere.

30, Page 243.

Ubi Pansa cum quattuor novis legionibus ad Hirti castra ad Mutinam profectus esset, Antonius eum adoriri conatus est, antequam perveniret. Acriter pugnatum est, Hirtio Pansae auxilium ferente, et Antonius magno cum damno superatus est. Quibus nuntiis Romam allatis, populus frequens ante Ciceronis domum convenit et hunc ad Capitolium tulit. Postero die, Senatu a M. Cornuto praetore convocato, ut de litteris deliberaret, quas hic a consulibus Octavianoque acceperat, Servilius monuit ut cives sagum quod compluribus ante diebus sumpserant, deponerent. Cicero, qui hoc sinere nolebat, surrexit et Philippicam quartam decimam habuit, qua hortatus est ut sagum retinerent, et Servilium culpavit quod Antonium hostem non appellavisset.

Haec fuit ultima Philippica. Duo consules Mutinae ceciderunt. Deinde Octavianus Antonius Lepidusque triumviri creati sunt, quorum jussu Cicero proscriptus paulo post atque ante diem septimum Idus Decembres interfectus est.

PART FOUR.

ORAL COMPOSITION.

I.

Lesson I, Page 247.

1. Hi equites sunt fratres. 2. Marcus et Quintus, equitum duces. 3. Veni, frater, instrue copias nostras! 4. Barbari pedites educunt. 5. Hi duces barbarorum fortissimi videntur.

Lesson II, Page 247.

1. Neque navis neque remiges visi sunt. 2. Gubernatores navium longarum laudamus. 3. Princeps et uxor in haec castra missi sunt. 4. Magna auctoritas et prudentia hujus consulis. 5. Copiae hujus principis circumitae sunt. 6. Aut ego veniam aut filius meus.

Lesson III, Page 247.

1. Ante adventum tuum auxilium polliciti sumus. 2. Multitudo quae se deditit maxima fuit. 3. Majores nostros, qui libertatem servabant, laudabimus. 4. Reliqui barbari quos vidisti. 5. Eorum castra non incendimus.

Lesson IV, Page 247.

1. Marcum amicum delegi. 2. Amicus consulis appellatus es. 3. Hi pedites minimum valebant.

4. Caesar hoc flumen transiit. 5. Dux harum copiarum delectus es. 6. Nemo nos prudentia praecedit.

Lesson V, Page 248.

1. Decem dies hic morati sumus. 2. Me sententiam meam rogavit. 3. Hoc rogatus sum. 4. Frater meus Genavam venit. 5. Haec castra quinque milia passuum patent. 6. Hae copiae Rhodanum transportabuntur.

Lesson VI, Page 248.

1. Quis huic ponti praefuit? 2. Caesar castris copias circumdedit. 3. Mihi parcur; tibi parcur; ei parcur. 4. Tibi et fratri tuo persuasi. 5. Nos ponti praeficiet.

Lesson VII, Page 248.

1. Agri et silvae nobis sunt. 2. Hic pons eis custodiendus est. 3. Equites vobis cito mittendi sunt. 4. Has copias tibi praesidio mittemus. 5. Hae silvae castris non idoneae sunt.

Lesson VIII, Page 248.

1. Tibi nihil est prudentiae. 2. Pacis causa venimus. 3. Quinque milia equitum misit. 4. Galli magnae levitatis fuerunt. 5. Una ex uxoribus Ariovisti capta est. 6. Odio nostri inductus.

Lesson IX, Page 248.

1. Sententiae patris tui memini. 2. Controversiarum et dissensionum non cupidi sumus. 3. Commilitones mei me levitatis accusaverunt. 4. Me prudentiae meae non paenitet. 5. Hoc nostra non interest.

Lesson X, Page 248.

1. Nemo patre mihi carior est. 2. Amplius duo milia peditum nobis sunt. 3. Hi duo viri ab antiquo genere orti erant. 4. Ab his silvis decessimus. 5. His periculis a te liberati sumus. 6. Haec ducis prudentia effecta sunt.

Lesson XI, Page 249.

1. Minoribus castris potiemur. 2. Auxilio tuo semper usus sum. 3. Barbari silvas copiis suis compleverant. 4. Timore fugitivorum ab hoc loco decessimus. 5. Fortitudine semper gloriabantur.

Lesson XII, Page 249.

1. Neminem majore prudentia et fortitudine vidi. 2. Ad montem incredibili celeritate progressi sunt. 3. Triduo diutius hic morabimur. 4. Cum duabus cohortibus venit; omnibus copiis venit. 5. More nostro plebs omnibus commodis fruitur.

Lesson XIII, Page 249.

1. Omnes amicos prudentia superat. 2. Exercitus Romanus T. Veturio, Sp. Postumio Consulibus, superatus est. 3. Mille Gallos in his silvis vidimus. 4. Nullo loco te repperi. 5. His gentibus victis Caesar a Gallia rediit. 6. Genava profectus est.

Lesson XIV, Page 249.

1. Fratrem meum aut Tolosae aut Narbone invenies. 2. Domos proxima nocte redimus. 3. Quattuor mensibus me Romae videbis. 4. In castris ante diem sextum

Idus Martias fui. 5. Ante diem quartum Nonas Majas; ante diem quintum decimum Kalendas Julias; ante diem sextum Idus Octobres. 6. Media nocte domi ero.

Lesson XV, Page 250.

1. Mali bonis semper invident. 2. Pauca laetus dicam. 3. A te auxilium ultimi rogavimus. 4. Hae gentes potentissimae erant. 5. Castra extrema aestate movimus.

Lesson XVI, Page 250.

1. Patrem suum invenit; patrem ejus inveni. 2. Nos et nostra laeti defendemus. 3. Illa facilia, haec difficilia videntur. 4. Hae gentes multos annos inter se contenderant. 5. Ipse in eisdem castris fuisti.

Lesson XVII, Page 250.

1. Si quis volet, statim decedam. 2. Nonnullam scientiam de homine quodam habemus. 3. Alii nos tuentur, alii deserunt. 4. Alii obsidi parcebatur; alium occidimus. 5. Uterque eodem die advenit. 6. Reliquos ad nos vocavimus.

Lesson XVIII, Page 250.

1. Nostra defendere consuevimus. 2. Consilia hostium cognoverunt. 3. Moenia hostium nostri oppugnabant. 4. Reliqui equites a flumine discedebant. 5. Ei homines quos noveram hoc faciebant.

Lesson XIX, Page 250.

1. Caesar me misit ut hanc insulam adirem. 2. Veni ut te de his rebus certiores facerem. 3. Quo facilius

nos defenderemus, a te auxilium rogavimus. 4. Ne quis nos videret, domi mansimus. 5. Hic homo dignus est qui castris praeficiatur.

Lesson XX, Page 251.

1. Nemo est qui haec non videat. 2. Tu solus es qui hosti peperceris. 3. Erant qui laeti manerent. 4. Galli tam perterriti erant, ut impetum nostrorum non sustinerent. 5. Germani talis erant fortitudinis ut metus exercitum nostrum occupaverit.

Lesson XXI, Page 251.

1. Quod te novi, haec dixi. 2. Suos accusavit quod Germanos timerent. 3. Postquam fossas hostium compleverunt, oppidum facile ceperunt. 4. Simul ac tu advenisti, castris potiti sumus. 5. Legati ubi id audiverunt, decesserunt.

Lesson XXII, Page 251.

1. Cum haec audivissemus, metus nos omnes occupavit. 2. Bidnum expectavimus dum copiae advenirent. 3. Copias nostras non prius exposuimus quam omnes naves advenerunt. 4. Dum Romani ad castra contendunt, Galli eos adorti sunt. 5. Dum tu hic eras, milites bono animo erant.

Lesson XXIII, Page 251.

1. Obsecravimus ut auxilium sibi mitteremus. 2. Non dubitas quin haec omnia vera sint. 3. Nemo me prohibebit quin haec dicam. 4. Eum monui ut pericula colloqui vitaret. 5. Vos omnes hortor ut arma capiat et

pugnetis. 6. Nobis permisisti ut in locum idoneum conveniremus.

Lesson XXIV, Page 252.

1. Metuo ut copiae nostrae domum redeant. 2. Timuisti ut equites ad te mitteremus. 3. Accidit ut legati triduum manerent. 4. Consuetudo nostra est ut bono animo simus. 5. Huc accedebat ut equites pugnae huius modi imperiti essent.

Lesson XXV, Page 252.

1. Rogo num equites venerint. 2. A duce quaesivi frumentum utrum allatum esset neque. 3. Quis scit num legati Genavae mansuri sint. 4. Nobis ostendit quid vellent. 5. Exploratores me certiores fecerunt quo itinere equites decederent.

Lesson XXVI, Page 252.

1. Nisi legatos mitemus, pacem numquam faciemus. 2. Si Germani ante lunam plenam pugnassent, non superavissent. 3. Pericula vitemus, si itinere difficiliore eamus. 4. In colloquio egisti, quasi pax jam declarata esset. 5. Quid facias, si haec dicam?

Lesson XXVII, Page 252.

1. Dixi me ad te pacis causa venisse. 2. Respondit se legatos ad nos missurum esse. 3. Scio nos satis frumenti habere. 4. Sciebamus hostes plus frumenti habere. 5. Credisne Galliam pacatam iri? 6. Putamus equites nos secuturos esse.

Lesson XXVIII, Page 253.

1. Agros vestros vastare jussi sumus. 2. Per fines nostros iter facere non licet. 3. Omnia facere audebimus. 4. Nos haec omnia pericula vitare oportebit. 5. Omnia mandata tua facere conabimur.

Lesson XXIX, Page 253.

1. Hostes e castris suis proficiscentes vidimus. 2. Timore perfidiae commoti legatos decedere jussimus. 3. Hos legatos ad me vocandos curavi. 4. Hi pontes reficiendi sunt. 5. Quis hanc legionem in hiberna ducendam curabit?

Lesson XXX, Page 253.

1. Pontis potiendi cupidus fui. 2. Nullum tempus ad aciem instruendam datum est. 3. De legatis mittendis nobiscum collocutus est. 4. Numquam periti dicendi erimus. 5. Nos accusatum venit.

II.

Lesson I, Page 253.

1. Domus et templa nostra tuenda sunt. 2. Tuemini, consules, auctoritatem et dignitatem vestram! 3. Labor virtusque non sunt contemnenda. 4. Fructus pacis nostrae concordiaeque captus est. 5. Filius meus filiaque laudati sunt.

Lesson II, Page 254.

1. Consul, quem vidisti, me praemisit. 2. Vos, Quirites (cives Romani), qui has insidias sensistis, laudandi

- eratis. 3. Templa quae vidistis, facile diripient. 4. Nos qui adsumus incendium domuum nostrarum arcebitus. 5. Ei qui consilia nostra detulerunt nunc expectantur.

Lesson III, Page 254.

1. Nonne hos conjuratos in Senatum introducetis? 2. Umquamne supplicium gravius repperistis? 3. Num pecuniam retinuimus? 4. Utrum supplicium conjuratorum mavis annon? 5. Quo hi legati adducti sunt? 6. Hos agros utrum reddidit an retinuit?

Lesson IV, Page 254.

1. Tene ducem nostrum appellant? 2. Hi consules vehementes numerati sunt. 3. Hos conjuratos crudelissimos habemus. 4. Nonne pauca respondebis? 5. Tunc et filius haec antiqua templa praeteriistis? 6. Nos diligentissimos appellavit.

Lesson V, Page 254.

1. Omnia quae scio, pater tuus me docuit. 2. Nonne nos hoc rogavistis? 3. Te Faesulas te recipere non sinemus. 4. Cicero quinquaginta quinque annos natus hanc orationem habuit. 5. Hoc templum decem milia passuum ab urbe abest. 6. Triennium felicissimi fuimus.

Lesson VI, Page 255.

1. Quis patri tuo hoc persuasit? 2. Hoc mihi non persuasum est. 3. Eis obsistemus qui urbi nocent. 4. Mihi nocetur; tibi nocetur; eis nocetur. 5. Concordiam omnibus rebus semper praeposui. 6. Nemo manus nobis inferet.

Lesson VII, Page 255.

1. Hi praedones omnibus hominibus inimici fuerunt.
2. Agros domosque quae nobis sunt, defendemus.
3. Huic viro nomen est Lucio.
4. His omnibus laboribus non par fuisti.
5. Agri nostri et domus amicis nostris defendenda sunt.

Lesson VIII, Page 255.

1. Plus laboris quam dignitatis in his consiliis videmus.
2. Hic consul minus auctoritatis habet.
3. Honor consulatus semper magni aestimatus est.
4. Consilia horum conjuratorum vobis contemnenda sunt.
5. Hi viri summae dignitatis sunt et honestatis.

Lesson IX, Page 255.

1. Studi horum testium semper memores fuimus.
2. Num crudelitatis horum bellorum oblivisceris?
3. Nos harum insidiarum accusavit.
4. Nonne horum hominum te pudet?
5. Omnium hominum misereor qui sceleris accusati sunt.

Lesson X, Page 255.

1. Julius Caesar parentibus nobilissimis natus est.
2. Ego consul vos omnes servitute liberavi.
3. Hos conjuratos Curia arcebo.
4. Hi viri dignitate atque honestate carent.
5. Quis Cicerone consule diligentior fuit?

Lesson XI, Page 256.

1. Auxilio omnium qui consiliis nostris favent utar.
2. Fructu horum omnium laborum semper fruemur.
3. Concordia et fide nobis opus est.
4. Sapientia ves-

tra et patientia fretus haec omnia feci. 5. Hoc responso patientia nostra abusus es.

Lesson XII, Page 256.

1. Summa patientia et sapientia haec fecit.
2. Proficiscere cum amicis ad Faesulas!
3. Has aedes minimo vendidimus.
4. Alias aedes minoris emimus.
5. Hi homines summa crudelitate sunt.
6. Triennio post consul creatus est.

Lesson XIII, Page 256.

1. Ei honore digni sunt qui sapientia praecedunt.
2. Validis custodibus a nobis collocatis, urbs tuta fuit.
3. Cn. Pompeio, M. Crasso consulibus haec facta sunt.
4. Haec castra Faesulis collocabuntur.
5. Faesulis Romam venimus.
6. Has epistulas in Gallia tibi tradidi.

Lesson XIV, Page 256.

1. Duo consules Romani Mutinae occisi sunt.
2. Idibus Martiis Romam venimus.
3. Ante diem duodevicesimum Kalendas Januarias; ante diem quartum Nonas Januarias; Nonis Februariis.
4. Quattuor mensibus domi iterum erimus.
5. Hoc tempore unus tantum consul fuit.
6. Brundisii mortuus est.

Lesson XV, Page 256.

1. Omnia memini quae dixisti.
2. Antiqui honore dignissimi sunt.
3. Multa invitus fecisti.
4. Hoc supplicium gravius est.
5. Cicero primus pericula hujus conjurationis vidit.
6. Extrema oratione haec dixi.

Lesson XVI, Page 257.

1. Qui nobis invidet honore indignus est. 2. Easdem litteras quas mihi dedisti tradidi. 3. Laetus ero, si quis his periculis nos liberabit. 4. Alii conjuratos accusant; alii defendunt. 5. Horum virorum alius honore, alius culpa dignus est. 6. Uterque hoc ipso die mortuus est.

Lesson XVII, Page 257.

1. Omnium hominum quos cognovi hic est fidelissimus. 2. Commoda negligere consuevimus. 3. Jam diu hoc scimus. 4. Commodum rei publicae ne neglegamus! 5. Nos pericula metuamus! Patriam non defendamus! 6. Virtus ac fortitudo insidias et scelus vincant!

Lesson XVIII, Page 257.

1. Di immortales hanc urbem tueantur! 2. Utinam custodes validiores hoc loco collocavissemus! 3. Hunc virum honore digniorem putem. 4. Hoc fecimus quo facilius domos vestras tueremur. 5. Catilina homines praemisit qui se expectarent. 6. Nemo fuit idoneus quem sequeremur.

Lesson XIX, Page 257.

1. Nemo est qui scelus tuum non cognoverit. 2. Quis est qui amicos fideles non laudet? 3. Haec facta tam stulta fuerunt ut omnes ea culpa digna arbitrarentur. 4. Nemo, quod audierim, auctoritati tuae minatur. 5. Sunt multi qui servitutem pejorem quam mortem putant.

Lesson XX, Page 258.

1. Cicero Lentulum accusavit quod has litteras scrip-
sisset. 2. Urbem reliquit quod eum decedere jussi.
3. Postquam Cicero orationem quartam habuit, conjurati
capite condemnati sunt. 4. Triennio postquam praetor
fuerat, consul creatus est. 5. Catilina simul atque
verba Ciceronis audivit, Massiliam, ut dixit, profectus est.

Lesson XXI, Page 258.

1. Dum haec in Curia aguntur, magna multitudo con-
venerat. 2. Expectavimus dum haec statua in Foro
collocaretur. 3. Dum Catilina in urbe manebat, sum-
mum periculum fuit. 4. Cum Cicero haec dixisset,
conjurati magnopere commoti sunt. 5. Multi volu-
erunt Catilinam comprehendi antequam urbem relinqueret.
6. Conjuratio non prius oppressa est quam Catilina ab
urbe decessit.

Lesson XXII, Page 258.

1. Invitus effeci ut hic comprehenderetur. 2. Multi
postulabant ut Catilina statim interficeretur. 3. Nihil
me prohibebit quin has epistulas recitem. 4. Vos hor-
tor ut consilia horum intellegatis. 5. Timebamus ut
domum redires. 6. Hos interficiamus oportet.

Lesson XXIII, Page 258.

1. Hoc laude dignum est quod omnes cives fidelissimi
sunt. 2. Scis quae verba in his litteris scripta sint.
3. Cicero in aede Concordiae Lentulum rogavit num
signum harum litterarum cognosceret. 4. Haud scio
an nemo consule laude dignior sit. 5. Quaesivi num
consul Senatum convocasset neque.

Lesson XXIV, Page 259.

1. Si Catilinam comprehendam et interficiam, nihil periciam. 2. Si Catilinam comprehedissem et interfecissem, nihil perfecissem. 3. Si decedere statim voles, nemo te impedit. 4. Si omnes eadem de re publica sentiunt, in nullis periculis erimus. 5. Si hos conjuratos morte dignos putas, eos interfici jubeamus!

Lesson XXV, Page 259.

1. Dum modo urbem relinquo, gaudebo. 2. Nisi hoc metu liberabimur, rei publicae metum. 3. Quamvis nemo alius fidelis maneat, equitibus Romanis semper confidam. 4. Lentulus respondit quasi has litteras non scripsisset. 5. Si decedes, urba tuta erit; si minus, in summis periculis erimus.

Lesson XXVI, Page 259.

1. Scio Lentulum has litteras scripsisse. 2. Scis, Catilina, te Massiliam non iturum esse. 3. Quis dicit equites Romanos non fidelissimos esse? 4. Quis dixit equites Romanos non fidelissimos esse? 5. Dixi has insidias rei publicae periculosissimas esse.

Lesson XXVII, Page 260.

1. Putasne Ciceronem conjurationem oppressurum fuisse, si Catilinam interfecisset? 2. Pollicitusne es te, si has litteras scripsissem, venturum esse? 3. Quis negat nos rei publicae nocere, si malis civibus faveamus? 4. Dico te, si hos conjuratos defendas, non fidelem futurum esse. 5. Non dubito quin Catilina urbem spoliaturus fuerit, si potuisset.

Lesson XXVIII, Page 260.

1. Hos persequi jussi sumus. 2. Quis nos vetabit sceleratos suppliciis gravissimis afficere? 3. Fidelissimi esse conabimur. 4. Nobis placuit hanc statuam in Foro collocari jubere. 5. Noluistis nos ab amicis nostris defendi? 6. Mihi non licuit amplius triduum hic manere.

Lesson XXIX, Page 260.

1. Ciceronem in aede Jovis hanc orationem habentem vidimus. 2. Deos immortales, Quirites, venerati, domos reditote! 3. Hanc statuam in Foro collocandam curavimus. 4. Hos conjuratos suppliciis gravissimis afficiendos tradidimus. 5. Consul, hanc vitam parvi esse arbitratus, omnia pericula audacter subiit.

Lesson XXX, Page 260.

1. Rei publicae defendendae cupidi hominum perditorum scelus non timeamus. 2. Unquamne periculorum vitandorum causa saluti meae consului? 3. Amici mei mihi gratulatum frequentes venerunt. 4. Haec omnia ad tumultum excitandum pertinent. 5. Nonne haec sunt facilia factu?